

Jihočeská universita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Oddělení praxe

Diplomová práce

Etická dilemata v sociální práci s lidmi ohroženými domácím násilím

Vedoucí práce: Dr. Karel Šimr

Autor práce: Bc. Irena Chaloupková

Studijní obor: Etika v sociální práci

Forma studia: kombinovaná

Ročník: druhý

2022

Diplomová práce

Prohlašuji, že jsem autorkou této kvalifikační práce a že jsem ji vypracovala pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Datum: 29. 3. 2022

.....

Bc. Irena Chaloupková

Poděkování

„Touto cestou děkuji rodině za podporu v době studia a Dr. Karlu Šimrovi za odborné vedení práce, čas, trpělivost a ochotu.“

Bc. Irena Chaloupková

Obsah

Obsah	4
Úvod	6
1 Domácí násilí	8
1.1 Znaky domácího násilí	10
1.2 Formy domácího násilí	13
1.3 Příčiny domácího násilí	15
1.4 Legislativa o domácím násilí	16
1.5 Prevence domácího násilí	18
2 Sociální práce s lidmi ohroženými domácím násilím	21
2.1 Zásady práce s osobami ohroženými domácím násilím	22
2.2 Etický kodex	23
2.3 Krize.....	25
2.4 Krizová intervence	27
2.5 Etapy krizové intervence	29
2.6 Formy krizové intervence	32
2.7 Sociální pracovník pracující s lidmi ohroženými domácím násilím.....	33
3. Intervenční centra	37
3.1 Cíle intervenčních center	39
3.2 Služby intervenčních center	40
3.3 Specifika intervence u lidí ohrožených domácím násilím	42
3.4 Přehled intervenčních center v krajských městech České republiky	44
4 Etická dilemata v oblasti domácího násilí.....	49
4.1 Co je etický problém.....	52
4.2 Co jsou etická dilemata.....	53
4.3 Hranice oznamovací povinnosti.....	56
4.4 Hranice mlčenlivosti	63

Závěr	68
Bibliografie	69
Abstrakt.....	75
Abstract.....	76

Úvod

Rodina je v České republice považována za jednu z nejdůležitějších složek v životě. Někdy také hovoříme o tom, že je základem státu. Pro to, aby rodina dobře a správně fungovala musí naplnit všechny funkce, které jsou v životě důležité, a to jsou například funkce ekonomická, sociální, ochranná a další. Když řekneme slovo rodina, představíme si skupinu lidí s kladnými vztahy, kde je pocit bezpečí, jistot a důvěry. Ale bohužel ne vždy je tomu tak. Ne všechny rodiny jsou harmonické a fungující. Tyto rodiny se mohou potýkat s problematikou domácího násilí. Sociální práce je jeden z oborů, který se touto problematikou zabývá a snaží se obětem domácího násilí pomoci a navrátit je zpět do fungujícího života. Zde vyvstává otázka, jak může sociální pracovník těmto obětem pomoci? Které instituce se touto problematikou zabývají? Jaké je legislativní vymezení pro oběti domácího násilí? Na všechny tyto otázky jsou v této diplomové práci předloženy odpovědi. Otázky, které se této problematiky týkají, nevznikají pouze u obětí domácího násilí, ale potýkají se s nimi i sociální pracovníci, kteří tuto problematiku řeší. Tyto otázky mohou u sociálního pracovníka vyvolat etické problémy či dilemata, s kterými se lze v sociální práci setkat.

Diplomovou práci jsem tedy zaměřila na téma Etická dilemata v sociální práci u lidí ohrožených domácím násilím. Tato problematika mne velice zaujala, jelikož jsem se setkala s případy z této oblasti v mém okolí. Ve většině případů se jednalo o rodiny, u kterých to velice překvapilo nejen mne ale i široké okolí. Mnohdy šlo o rodiny, v nichž byl násilníkem vysoce společensky postavený a vzdělaný člověk. Z tohoto důvodu si myslím, že na mé budoucí pozici sociálního pracovníka mi seznámení s touto problematikou může být v praxi velmi nápomocné.

Cílem mé diplomové práce je vymezit etická dilemata u lidí ohrožených domácím násilím a reflektovat možnosti jejich řešení na základě zvolených etických teorií. V práci jsem vymezila základní pojmy domácího násilí, jeho formy, příčiny, prevenci a legislativu. Dále jsem se zaměřila na zásady práce s osobami zasaženými domácím násilím, krizovou intervencí, etický kodex a intervenční centra. Poslední kapitola se zabývá charakteristikou etických dilemat a etických problémů. V této části práce jsem vymezila dvě etická dilemata, a to hranice oznamovací povinnosti a hranice mlčenlivosti. Jejich řešení reflektuji na základě etické teorie utilitarismu, deontiky a etiky péče. Ke zpracování diplomové práce jsem využila metodu deskriptivní.

Ke zpracování diplomové práce jsem použila odbornou literaturu, diplomové práce a internetové zdroje. Z odborné literatury se nejvíce opírám o knihu Domácí násilí od Drahomíra Ševčíka, Naděždy Špaténkové a kol., dále jsem používala knihu Etika pro sociální práci od Ondřeje Fischera, Reného Milfajta a kol. a také jsem využila informace a poznatky z knihy Krizové intervence od Daniely Vodáčkové a kol. Pro zpracování diplomové práce jsem využila i informace a poznatky z jiných diplomových prací, které se zabývají obdobnými tématy. Jedná se například o diplomovou práci Etická dilemata sociálních pracovníků při práci s obětí domácího násilí, kterou zpracovala Bc. Veronika Stachová.

1 Domácí násilí

První kapitola se nazývá domácí násilí. Tato kapitola nás seznámí s charakteristikou domácího násilí, znaky domácího násilí, příčinami domácího násilí, legislativou, která se této problematiky týká a prevencí domácího násilí. Kapitola má za cíl seznámit nás s problematikou domácího násilí a vymezit hlavní pojmy této problematiky.

Domov je pojem, při kterém se nám vybaví lidé, s kterými máme blízký vztah a máme je rádi. Domov je idealizován jako místo bezpečí a jistoty. Domácí násilí bylo dlouhá léta považováno za tabu. V dnešní době si připouštíme, že i spořádané rodiny mohou být domácím násilím zasaženy. Domácí násilí má více podob, nejedná se pouze o fyzická napadení či emocionální ataky a vyskytuje se bez ohledu na rasové, geografické, genderové či věkové charakteristiky.¹

Domácí násilí je velmi složitý a souhrnný úkaz, který má několik forem a může postihovat všechny věkové kategorie. Násilí má vždy dvě strany-na jedné straně se nachází násilník, který má moc a na druhé straně je oběť, která je bezmocná. Násilím může být ohrožena každá osoba.²

Násilím rozumíme tělesné napadení, výhrůžné chování či jednání, které působí újmu na fyzickém, sexuálním či psychickém zdraví druhé osoby. Násilí můžeme také chápat jako agresi jedné osoby proti druhé, nebo vůči většímu počtu osob. Cílem násilí je ublížení, poškození, poranění nebo usmrcení osoby.³

Ševčík mluví o domácím násilí jako o násilí v rodině. Zahrnuje sem fyzické násilí, sexuální násilí a psychické násilí, které je páčáno mezi členy rodiny. Rodinou zde Ševčík myslí partnery, předky či sourozence. Násilí se týká rodinných vztahů, a to mezi rodiči a potomky, vzájemně mezi dětmi, mezi partnery, ale také mezi rodiči a prarodiči. Dále Ševčík uvádí samostatně oddělené násilí a tím je týrání, zneužívání a zanedbávání dítěte. Toto násilí se také označuje názvem syndrom CAN. Tohoto typu násilí se dopouští dospělý jedinec na dítěti.⁴

¹ Srov. ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N. a kol. *Domácí násilí*, s. 21.

² Srov. VODÁČKOVÁ, D. a kol. *Krizová intervence*, s. 459.

³ Srov. VOŇKOVÁ, J., SPOUSTOVÁ, I. *Domácí násilí z pohledu žen a dětí*, s. 19.

⁴ Srov. ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N. a kol. *Domácí násilí*, s. 24.

Oběti domácího násilí v rodině jsou rozděleny do následujících skupin:

- Ženy: tato skupina je nejčastějšími oběťmi domácího násilí.
- Děti: řadí se také jako nejčastější skupina obětí domácího násilí. V tomto případě hovoříme o syndromu CAN (syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte). Pokud je dítě přítomno u domácího násilí, je to vysoce ohrožující a postihuje to jeho zdravý vývoj.
- Muži: případy, kdy je obětí domácího násilí muž, nejsou časté. Muž přizná málokdy, že je obětí domácího násilí. Tato role je společensky nepřijatelná, vzbuzuje posměch.
- Senioři: násilí u seniorů je zveřejněno pouze zřídka. Senioři jsou oběťmi svých dětí, proto je tato skutečnost pro seniory velmi bolestná a nechťejí o ní mluvit. Násilí u seniorů se vyjadřuje syndromem EAN (špatné zacházení se seniory).⁵

Domácí násilí je druh chování mezi blízkými lidmi, kteří spolu sdílejí společný domov. Násilí je opakující se jev, který se odehrává v soukromí, bez svědků veřejnosti. Násilné incidenty se stupňují a vedou ke ztrátě schopnosti toto jednání zastavit či vyřešit. Násilí je cyklus opakujících se incidentů, kde se střídají fáze napětí, násilí, usmíření a klidu. Tyto fáze nejsou časově charakterizovány, mohou trvat v rozmezí několika dní až měsíců.

- Fáze napětí začíná podrážděním násilníka a dochází zde ke slovní agresí. Konflikt může vyvolat drobný podnět. Oběť se snaží minimalizovat projevy a předcházet výbuchům zlosti, načež je stále kritizována a ponižována.
- Fáze násilí spočívá v přebírání moci a kontroly. Slovní násilí může přecházet do násilí fyzického. Oběť má pro fyzické násilí vždy zdůvodnění a k tomuto násilí postačí jakákoliv záminka. Oběť je úzkostná a vystrašená.
- Fáze usmíření je zahrnuta omluvami, sliby, nápravami, zlehčováním, ale i svalováním viny na oběť. Agresor vyhrožuje sebevraždou či sebepoškozením v případě, že by oběť chtěla od agresora odejít. Ta je bohužel v představách, že dojde ke změně. V některých případech dochází i k tomu, že agresor přestane s obětí mluvit, neomlouvá se jí a čeká na omluvu od oběti.

⁵ Srov. ACORUS, z. ú. Kdo může být obětí domácího násilí [online]. Praha: Web4ce, s. r. o. 2011 [cit. 28. 9. 2021]. Dostupné na [www. http://www.acorus.cz/cz/domaci-nasili/info-o-domacim-nasili.html](http://www.acorus.cz/cz/domaci-nasili/info-o-domacim-nasili.html).

- Ve fázi klidu nedochází k násilí, agresor se podílí na chodu domácnosti a funkčnosti vztahu. Oběť věří, že násilník není špatná osoba. Tato fáze netrvá věčně. U agresora začíná stoupat podráždění a schyluje se k dalšímu napětí.⁶

Řešení domácího násilí může být spojováno s předsudky, a to jak ze strany laické veřejnosti, tak ze strany odborníků. Ohrožená osoba se ve svém sociálním prostředí setkává s osobami, které mohou mít špatné smýšlení, a to může ovlivnit či dokonce snížit šanci tento problém řešit, nebo to může vést až k demotivujícím dopadům vyhledat odbornou pomoc. Populace je v současnosti více informovaná, ale přijetí poznatků, které budou uvedeny následovně, mohou být pro mnohé velice obtížné. Domácí násilí není jev, který se týká pouze osob s nedostatečným vzděláním nebo s nízkým sociálním statutem. Násilí není soukromým problémem, v každém případě potřebuje oběť pomoc svého okolí. Násilná osoba se může v přítomnosti jiných lidí chovat velmi mile, pozorně, citlivě či galantně. Závislost na návykových látkách může vyvolat problematiku domácího násilí a právě v tomto případě je látka spouštěčem násilí.⁷

1.1 Znaky domácího násilí

Znaky domácího násilí jsou popsány ve čtyřech bodech. Aby se jednalo o domácí násilí, musí být všechny body naplněny. Tyto základní charakteristické znaky uvádí Aliance proti domácímu násilí:

- 1) Opakování a dlouhodobost: po jednom útoku nelze mluvit o domácím násilí, ale může vypovídat o tom, že první útok je začátkem násilí.
- 2) Eskalace: je to snižování lidské důstojnosti, kdy dochází až k fyzickým útokům, které ohrožují lidské zdraví a jsou ohrožující na životě.
- 3) Jasná a nezpochybnitelná rozdělení rolí: nejsou vzájemně napadáni, spory a hádky se u násilné a ohrožené osoby střídají.
- 4) Neveřejnost: konflikty se nevyskytují na veřejných místech, ale vždy v soukromí, tedy doma za zavřenými dveřmi.⁸

⁶ Srov. Domácí násilí. *Co je domácí násilí* [online]. Praha: Bílý kruh bezpečí 2009 [cit. 28. 9. 2021]. Dostupné na [www. https://www.domacinasili.cz/co-je-domaci-nasili/](https://www.domacinasili.cz/co-je-domaci-nasili/).

⁷ Srov. CIMERMANOVÁ, T. a kol. *Krise a význam pomáhajících prvního kontaktu. Aplikace v kontextu rodinného násilí*, s. 87.

⁸ Srov. ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N. a kol. *Domácí násilí*, s. 38.

Za případ domácího násilí nelze považovat ty situace, kdy se v domácnosti partneři vzájemně napadají a nemají jasně vymezené role agresora a oběti. Domácí násilí je páčáno na oběti záměrně a opakovaně. Pokud situaci nezačne oběť řešit, může dojít k poranění s doživotními následky nebo dokonce k zabití oběti.⁹

Opakované domácí násilí může u oběti vyvolat syndrom týrané osoby, který je v následujícím odstavci blíže charakterizován.

Na vznik syndromu týrané osoby se podílí typ domácího násilí, previktivní osobnost, reakce sociálního okolí.¹⁰ Syndromem týrané osoby trpí jedinci, kteří jsou opakovaně a dlouhodobě napadáni. Tyto osoby mají sníženou schopnost reagovat na násilí, které je na nich páčáno. Syndrom obsahuje projevy, které dělíme do třech kategorií:

- **Symptomy posttraumatické stresové poruchy:** u týrané osoby se projevují symptomy posttraumatické stresové poruchy, které jsou způsobené prožíváním opakovaných násilných situací, jenž ohrožují nejen zdraví, ale i život. Symptomy se mohou projevovat také poruchami spánku nebo poruchami příjmu potravy. Týrané osoby jsou vysílené a vyčerpané. Trpí úzkostmi, pocity strachu, depresi, ale i pocity studu. Tyto projevy jsou vyvolané izolací od sociálního prostředí. Osoby ohrožené domácím násilím jsou vznětlivé, nervózní, jsou neprůbojné.
- **Naučená bezmocnost:** Oběť domácího násilí, která se pokusila opakovaně od násilníka odejít nebo si vyhledala pomoc, trpí stavem naučené bezmoci, a to proto, že pomoc či odchod oběti selhal na systému. Oběť se naučí v situaci násilí přežít a přestává věřit příznivému závěru. Oběť k sobě ztratila respekt a ztratila vlastní hodnoty. Oběť je oddaná svému násilníkovi a neví, co je v násilí ještě únosné a co není. Oběť vyhledá pomoc, až když jí jde o život.
- **Sebezničující zvládací strategie:** Po neúspěšných pokusech od násilníka odejít, se oběť dostává do fáze, kdy není jiné řešení než s násilníkem zůstat.

⁹ Srov. Záchranný kruh. *Typické znaky domácího násilí* [online]. Záchranný kruh [cit. 4. 11. 2021]. Dostupné na [www. https://www.zachranny-kruh.cz/pro-verejnost/kriminalita-rizikove-chovani/domaci-nasilizpusoby-chovani.html](https://www.zachranny-kruh.cz/pro-verejnost/kriminalita-rizikove-chovani/domaci-nasilizpusoby-chovani.html).

¹⁰ Srov. VONKOVÁ, J., SPOUSTOVÁ, I. *Domácí násilí z pohledu žen a dětí*, s. 54.

Oběť může propadnout alkoholismu, sebevražednému jednání či návykovým látkám. Tyto reakce se vyskytují u násilí, které je dlouhodobé a mohou mít podobu popírání viny útočnicka (oběť násilníka omlouvá), minimalizace násilí (oběť popírá vážnost situace), bagatelizace následků (oběť si nechce připustit vážnost násilí), popírání viktimizace (popírání faktu týrání), odmítání možnosti pomoci (odmítání pomoci).¹¹

Násilná osoba chce vztah s obětí udržet, jde zde o emocionální závislost. Oběť žije v naději, že násilí pomine a rodina bude nadále fungovat. Ve vztahu se střídají různá období (smíření se, klid, které střídá období násilí). Zde se projevuje disociace obou partnerů. Disociace je obrana, kdy se odpojíme od prožívání a snášíme ponížení.¹²

Viktimologie je obor zabývající se obětí, vztahem mezi obětí a násilníkem, odhalováním násilného činu, vyšetřováním a soudním jednáním. Dále se zabývá ochranou oběti.¹³ Viktimizace se vyjadřuje poškozováním osoby, na které jsou způsobené újmy a tímto se stává obětí trestného činu. Útokem na oběť viktimizace nekončí, ale mohou přibývat další negativní situace. Trestný čin se označuje jako primární viktimizace. Je způsobena fyzickou nebo psychickou újmou. Pokud oběť tento čin nahlásí, tak se stává poškozenou osobou. U tohoto postavení jsou dané povinnosti a oprávnění. Poté nastává viktimizace sekundární. Té se dopouštějí osoby z okolí oběti (vědomě, ale i nevědomě). Osoby se dopouštějí necitlivého přístupu k oběti zejména v rámci trestního řízení, dále jsou to média a sociální okolí, které zpochybňují újmu oběti. Pokud se oběť s touto situací nevyrovná, nastává terciální viktimizace. Napadení osobou, která je oběti citově blízká, vyvolává velmi nízké sebevědomí a pocit viny u oběti. Tato reakce vyvolává špatné odpoutání od násilníka.¹⁴

Čírtková zdůraznila, že syndromem týrané osoby nemusí trpět každá osoba, která je obětí domácího násilí. Podle Čírtkové bychom se měli vyvarovat neustálého používání pojmu syndrom. Tento pojem může způsobit psychopatologii.¹⁵

¹¹ Srov. ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N. a kol. *Domácí násilí*, s. 43-45.

¹² Srov. CIMERMANOVÁ, T. a kol. *Kříze a význam pomáhajících prvního kontaktu. Aplikace v kontextu rodinného násilí*, s. 88-89.

¹³ Srov. STAŇKOVÁ, L. ŠČERBA, F. VICHLENDÁ, M. *Násilná kriminalita*, s. 163.

¹⁴ Srov. VOŇKOVÁ, J., SPOUSTOVÁ, I. *Domácí násilí z pohledu žen a dětí*, s. 50.

¹⁵ Srov. ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N. a kol. *Domácí násilí*, s. 45.

1.2 Formy domácího násilí

Různé formy domácího násilí mají společný cíl a tím je získání moci a udržení si plné kontroly nad obětí. Jedinci, kteří se dopouštějí násilí, používají nespočet taktik, aby dosáhli svého násilného cíle. Dopouštějí se nejen ponižování, zastrašování či obviňování, ale i fyzického týrání.¹⁶

Násilí rozlišujeme na:

- Fyzické, tělesné
- Psychické
- Sociální
- Ekonomické
- Sexuální¹⁷

Fyzické, tělesné násilí je takové chování, které způsobuje bolest a fyzické ohrožení oběti. Jedná se například o bití, třes, mačkání, kousání, dušení nebo topení. U fyzického týrání dochází k nepřiměřenému poměru sil při běžných úkonech, například při převlékání, mytí či konzumaci potravin. Do této formy násilí patří i podávání nevhodných a ohrožujících léků, alkoholu či jiných poškozujících léků oběti. Po takovém zacházení jsou na těle patrné stopy, které ale nemusejí být na první pohled viditelné.¹⁸

Tento typ násilí je vzhledem ke svým následkům pravděpodobně nejzjevnější a nejhrubší formou. Násilník používá široké spektrum chování, jehož cílem je ublížit, zastrašit, nebo přivodit bolest a zranění vlastní silou, či jinými předměty jako je řemen, provaz, bodná či střelná zbraň.¹⁹

Psychické násilí někdy označujeme i jako citové či emocionální. Násilník vyvolává u oběti duševní utrpení, úzkosti a psychickou bolest. Psychické týrání bývá častou formou domácího násilí a jeho podoby mohou být záludně propracovány do sociálně přijatelných a obtížně rozeznatelných forem. Nezanechává evidentní stopy, jako jsou krevní podlitiny, oděrky, popáleniny či fraktury. Odhalení psychického násilí se prokazuje velmi obtížně,

¹⁶ Srov. ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N. a kol. *Domácí násilí*, s. 47.

¹⁷ Srov. ŠPATENKOVÁ, N. *Krizová intervence pro praxi*, s. 103.

¹⁸ Srov. VODÁČKOVÁ, D. a kol. *Krizová intervence*, s. 459.

¹⁹ Srov. ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N. a kol. *Domácí násilí*, s. 47-49.

ale v konečném důsledku může mít daleko horší dopad na sebeúctu, sebepojetí, sebedůvěru a sebevědomí oběti. Psychické násilí má podobu verbální a neverbální.²⁰

- Verbální: oběť je ve velké míře slovně ponižována, nedostává se jí pochvaly ani ocenění. Násilník oběti vyhrožuje, hanlivě nadává, citově vydírá, soustavně oběť kontroluje a zesměšňuje.²¹
- Neverbální: Například ničení oblečení a oblíbených věcí.²²

Sociální násilí má za cíl oběť izolovat. Násilník tím posiluje závislost na své osobě. Dochází zde k omezení kontaktu s příbuznými, přáteli, kolegy. Toto omezení vede až k sociálnímu vyloučení. Dopadem vyloučení je skutečnost, že se oběť nemá komu svěřit, tudíž nemá svědka násilného jednání. Oběť má zákaz vycházení, telefonování s přáteli. Násilník přikazuje oběti, jak se bude chovat, oblékat, rozhodovat.²³

Ekonomické násilí odmítá nebo minimalizuje finanční podporu. Oběti je zabraňováno ve výkonu zaměstnání. Násilník je schopen ničit majetek a osobní věci oběti.²⁴

Násilník omezuje oběti přístup k penězům, neposkytuje finanční prostředky ani pro společnou domácnost či na děti. Násilník má absolutní kontrolu nad finančními příjmy a výdaji oběti. Do této formy patří zabavování věcí oběti (automobilu), rozprodávání majetku a dalších osobních věcí oběti.²⁵

Sexuální násilí spočívá k nucení k pohlavnímu styku. Násilník vyžaduje pohlavní styk kdekoliv a kdykoliv bez souhlasu oběti. Při pohlavním styku dochází k úmyslnému fyzickému ubližování, k sexuálním praktikám, s kterými druhá osoba nesouhlasí. Mnohdy dochází ke znásilňování oběti, či nucení k prostituci.²⁶

Formy násilného chování, které popsal Voňková a Spoustová sociální izolaci popisují jako úplné uzavření oběti před vnějším světem a veškerý zákaz kontaktu

²⁰ Srov. ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N. a kol. *Domácí násilí*, s. 48-49.

²¹ Srov. VODÁČKOVÁ, D. a kol. *Krizová intervence*, s. 460.

²² Srov. ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N. a kol. *Domácí násilí*, s. 49.

²³ Srov. VOŇKOVÁ, J., SPOUSTOVÁ, I. *Domácí násilí z pohledu žen a dětí*, s. 27.

²⁴ Srov. ŠPATENKOVÁ, N. *Krizová intervence pro praxi*, s. 104.

²⁵ Srov. ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N. a kol. *Domácí násilí*, s. 50.

²⁶ Srov. ŠPATENKOVÁ, N. *Krizová intervence pro praxi*, s. 104.

s příbuzenstvem. Násilník určuje oběti, jak se má chovat a co má dělat. Zastrasování oběti, tak že násilník vyvolává u oběti strach, vyhrožuje, mluví s obětí zvýšeným hlasem, vydírá oběť ublížením si na zdraví, a to sobě nebo jí. Neustálé ničení nábytku a osobních věcí oběti. Násilník oběť vyčerpává, určuje oběti práci a zakazuje jí odpočinek, potraviny a příjem tekutin. Citově oběť vydírá a slovně ji uráží. Násilník dává celou situaci oběti za vinu. Ekonomické týrání se vyznačuje zákazem povolání, násilník nedává oběti peníze a pokud ano, tak jen ve velmi malé míře, na pokrytí povinných nákladů. Násilník oběť vydírá a většinou se to děje přes děti. Zneužívání osobních práv, které se projevují rozhodováním o oběti. Násilník se k ní chová velmi nadřazeně.²⁷

1.3 Příčiny domácího násilí

Příčiny domácího násilí nám vysvětlují teorie, které uvádíme jako jednofaktorové teorie:

- Teorie individuálních faktorů: Zde pracujeme s psychikou a specifickými rysy partnerů. Aby bylo týrání partnera či partnerky jasné, musíme zde nalézt určité faktory, které jsou objasnitelné, ale v tomto případě faktory nejsou nalezeny.
- Teorie sociálně-psychologických faktorů: Zabývá se psychologickou charakteristikou člověka společně se sociální proměnou a vychází z dětství, kdy se tyto zážitky promítají do přenosu násilí v dospělosti, tedy takzvaný přenos rolí z dětství.
- Teorie sociálně-kulturních faktorů: Domácí násilí se projevuje v sociální nerovnoprávnosti, kulturních postojích a normách, které ovlivňují vztahy v rodině.²⁸

Další teorie nazýváme jako multifaktorové přístupy, ty jsou více preferovány a jsou propojeny s jednofaktorovými přístupy.

- Makrosystémová rovina: tato rovina staví na nadvládě a dominanci mužů ve společnosti.
- Exosystémová rovina: jedinec se nachází v komunitě lidí, která ovlivňuje jeho chování, a to působením jeho životní situace (nezaměstnanost, nedostatek financí).

²⁷ Srov. VOŇKOVÁ, J., SPOUSTOVÁ, I. *Domácí násilí z pohledu žen a dětí*, s. 27-28.

²⁸ Srov. VOŇKOVÁ, J., SPOUSTOVÁ, I. *Domácí násilí z pohledu žen a dětí*, s.34.

- Mikrosystémová rovina: tato rovina je rovinou rodiny, kde jsou rizika rodinného života.
- Ontogenetická rovina: nalézá příčiny násilí v individuálních charakteristikách osoby jak násilné, tak ohrožené.²⁹

1.4 Legislativa o domácím násilí

Oběti domácího násilí chrání náš právní řád Ústavou č. 1/1993 Sb. a Listinou základních práv a svobod č. 2/1993 Sb., ale také trestním zákonem č. 40/2009 Sb., přestupkovým zákonem č. 200/1990 Sb., zákonem o soudnictví ve věcech mládeže č. 218/2003 Sb. a zákonem o sociálně právní ochraně dětí č. 359/1999 Sb. Všechny zákony jsou v platném znění. Také sem spadá zákon č. 135/2006 Sb. o ochraně domácího násilí, kde se nacházejí ustanovení o vykázání ze společně obývaného obydlí a předběžná opatření o zákazu vstupu do společného obydlí.³⁰

Zákon č. 135/2006 Sb. o ochraně domácího násilí pojednává o třech pilířích ochrany.³¹

1) Policie ČR

V zákoně 135/2006 Sb. je zakotveno opatření o institutu vykázání, a to od 1. ledna 2007. Policie má pravomoc vykázat násilnou oběť z obydlí, v případě že se jedná o domácí násilí. Tento krok je brán jako preventivní opatření, které slouží k ochraně ohrožených osob. Pokud se domácí násilí v daném případě prokáže a hrozí zde další útoky, policie má právo vykázat násilnou osobu na místě z obydlí. Násilná osoba má současně zakázán vstup do obydlí a bezprostředního okolí v délce 10 dnů. Tato doba se v žádném případě nezkracuje. Násilná osoba je povinna okamžitě opustit obydlí a předat policii klíče. Policie je povinna do tří dnů od vydání rozhodnutí provádět kontrolu, zda vykázaná osoba rozhodnutí dodržuje. Domácí násilí policie vyšetřuje v rámci trestního řízení.³²

²⁹ Srov. ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N. a kol. *Domácí násilí*, s. 36-37.

³⁰ Srov. Rosa centrum pro ženy. *Legislativa v ČR* [online]. Copyright 2021 ROSA CENTRUM [cit. 4. 11. 2021]. Dostupné na [www. https://www.rosacentrum.cz/informace-pro-zeny/legislativa-v-cr/](https://www.rosacentrum.cz/informace-pro-zeny/legislativa-v-cr/).

³¹ Srov. ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N. a kol. *Domácí násilí*, s. 132.

³² Srov. Ministerstvo vnitra ČR. *Domácí násilí – institut vykázání a další informace* [online]. © 2021 Ministerstvo vnitra České republiky [cit. 13. 1. 2022]. Dostupné na [www. https://www.mvcr.cz/clanek/domaci-nasili-institut-vykazani-a-dalsi-informace.aspx](https://www.mvcr.cz/clanek/domaci-nasili-institut-vykazani-a-dalsi-informace.aspx).

V České republice je ochrana před domácím násilím postavena primárně na ochraně ohrožené osoby v přirozeném prostředí. Tato ochrana je brána i teritoriálně, a to tak, že je ohrožená osoba chráněna i v bezprostřední blízkosti obydlí. Osoba, která je domácím násilím ohrožená, má v době vykázaní oběti prostor k řešení této situace, tudíž může učinit kroky, které vedou ke zlepšení její životní situace.³³

Oběť domácího násilí by si měla připravit bezpečnostní plán, který jí poslouží v případě dalšího násilného útoku.

- Oběť by si měla sepsat důležitá telefonní čísla, na která může volat v případě potřeby, například intervenční centra, policie, linka důvěry, azylový dům...
- Oběť by měla informovat rodinu a přátele, kteří by ji mohli v případě potřeby poskytnout krátkodobý azyl.
- Oběť by si měla zmapovat všechny možné únikové cesty pro případ násilného útoku. Pro oběť je důležité nenechat se zavřít v místnosti bez oken a východu.
- Oběť by měla informovat sousedy a domluvit si s nimi znamení pro případ dalšího ohrožení.
- Oběť by si měla vytvořit bezpečnostní zavazadlo, kde bude mít potřebné věci pro případ náhlého odchodu z obydlí. Zavazadlo by mělo obsahovat doklady a průkazy totožnosti, dokumenty k účtům, pracovní smlouvy, soudní rozhodnutí, oblečení, hygienické potřeby, léky, peníze, kreditní kartu, klíče od obydlí.³⁴

2) Intervenční centra

Sociální služba pro osoby ohrožené domácím násilím.³⁵

Podrobněji je činnost intervenčních center charakterizovaná ve třetí kapitole.

3) Soud

Soud stanovuje předběžné opatření, které zajišťuje ochranu ohrožené osobě. Aby byla prodloužena doba desetidenního vykázaní násilné osoby z obydlí, musí osoba

³³ Srov. ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N. a kol. *Domácí násilí*, s. 132.

³⁴ Srov. Policie ČR. *Domácí násilí* [online]. © 2021 Policie ČR [cit. 13. 1. 2022]. Dostupné na www.policie.cz/clanek/domaci-nasili-644841.aspx.

³⁵ Srov. ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N. a kol. *Domácí násilí*, s. 136.

ohrožená domácím násilím podat návrh předběžného opatření v desetidenní lhůtě od vykázání. Poté se desetidenní vykázání prodlužuje do doby, než o podaném návrhu rozhodne soud. Soud musí o návrhu rozhodnout do 48 hodin od podání návrhu. Soud si k rozhodnutí může vyžádat spis od policie. Předběžné nařízení stanoví soud v případě, kdy je ohrožená osoba vážným způsobem ohrožena na životě, zdraví, svobodě nebo lidské důstojnosti. Po vydání předběžného opatření nesmí násilná osoba vstoupit do společného obydlí a jeho bezprostředního okolí, nesmí se stýkat s ohroženou osobou, nesmí ji sledovat, ani obtěžovat jakýmkoliv způsobem.³⁶

Předběžné opatření musí obsahovat náležitosti, z nichž musí být zřetelné, kterému soudu je určeno, jaké věci se týká, musí být datováno a podepsáno, dále musí obsahovat jméno, příjmení, bydliště účastníků a vylíčení skutečností. K návrhu předběžného opatření lze přiložit listiny jako jsou lékařské zprávy, zprávy od psychologa, protokoly o výsledku sepsané policií a další zprávy z institucí, které ohrožená osoba navštěvuje. Předběžné opatření, které bylo stanoveno soudem, má platnost po dobu jednoho měsíce. Ohrožená osoba může k soudu podat návrh na prodloužení předběžného opatření. Pokud soud o prodloužení předběžného opatření rozhodne, může být prodlouženo až na jeden rok.³⁷

1.5 Prevence domácího násilí

Prevence domácího násilí popisuje, jak bychom měli předcházet překážkám, které se této problematice týkají. S prevencí domácího násilí by se měla seznámit celá populace a poukázat na to, že tato problematika není společností tolerována.³⁸

Jiřina Voňková a Ivana Spoustová rozdělili prevenci domácího násilí podle objektu, tedy podle toho, na koho je domácí násilí zaměřeno.

- Individuální prevence - tato prevence se zaměřuje na problémové jedince, které mohou mít sklony k násilí. Může se ale také zaměřit přímo na oběť, která potřebuje ochranu.

³⁶ Srov. ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N. a kol. *Domácí násilí*, s. 136-137.

³⁷ Srov. Tamtéž s. 137-138.

³⁸ Srov. ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N. a kol. *Domácí násilí*, s. 151.

- Generální prevence - zaměřuje se na předvídání násilných činů, které jsou spojené s odhadem kriminality. Dále se zabývá trestními úkony, které by měly zastrašit možné pachatele násilných činů.³⁹

Prevenici domácího násilí dělíme na tři časové úseky. V dalších odstavcích si je blíže popíšeme:

1) Primární prevence: v primární prevenci jde zejména o zmírnění rizik domácího násilí, které se může v rodině vyskytovat. Především jde o to, aby se zamezil nebo snížil výskyt nových případů domácího násilí. Největší a nejlepší prevencí domácího násilí je výběr partnera. Partner by měl chtít budovat zázemí, rodinu, neuchylovat se k ponižování, nadávkám nebo fyzickým útokům. Důležitý význam mohou mít souvislosti, které se nesmí opomenout:

- Kladné vztahy v rodině, jedinec si přebírá role, modely a vzory ze své původní rodiny.
- Přátelské a příbuzenské vztahy, které jsou stavěny na vztahu kvalitním a kladným.
- Jedinec by měl především pracovat na své osobě v oblasti sebeúcty, sebedůvěry a sebehodnoty.
- Výchova potomků by měla vést k genderové výchově, kde má dítě jasně vymezené mužské a ženské role v životě.
- Vést děti k toleranci vůči starším lidem.
- Výuka dětí by měla vést ke znalosti rodinné, sexuální a občanské problematiky.
- Návštěva organizací nebo institucí, které nabízejí primární prevenci.⁴⁰

2) Sekundární prevence: v sekundární prevenci je důležité, aby se problém domácího násilí identifikoval včas a předešlo se zhoršováním této problémové situace a zároveň se vyhnulo komplikacím, které mohou nastat. V rodinách, které se projevují rizikově z pohledu domácího násilí, musíme včas rozpoznat problém, který v rodině nastal. Problémy mohou nastat tehdy, když je v rodině problém s komunikací, v rodině se vyskytují stresory, které na sebe vzájemně působí nebo

³⁹ Srov. VOŇKOVÁ, J., SPOUSTOVÁ, I. *Domácí násilí z pohledu žen a dětí*, s. 209

⁴⁰ Srov. ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N. a kol. *Domácí násilí*, s.152.

poruchy či nemoci v rodině. Sociální pracovník by měl včas problém diagnostikovat a začít s rodinou spolupracovat v rámci intervence. Ta může mít podobu krizové intervence, poradenství, případně terapie. Zaměřuje se jak na násilníka, tak i na všechny členy rodiny, kteří jsou touto problematikou domácího násilí zasaženi.⁴¹

- 3) Terciální prevence: v terciální prevenci jde o snížení a zmírnění dopadů a následků domácího násilí, ale především o navrácení osoby násilné či ohrožené zpět do normálního života. Sociální pracovník by měl zkvalitnit život těmto lidem, a to obnovou starých poměrů, sociální rehabilitací, sociálním opatřením (zajistit osobě ubytování, využití sociálních služeb, či osobě pomoci zařídit sociální dávky). Sociální pracovník by měl být pro lidi ohrožené domácím násilím podporou a zařadit je zpět do společnosti. K tomu může sociální pracovník využít například Svěpomocné skupiny, které osobě ohrožené domácím násilím pomohou s tím, že tuto situaci neprožívají, nebo neřeší sami. Mohou zde sdílet své zkušenosti, které jim pomohou se situací lépe vyrovnat nebo vyřešit problém například s bydlením, zaměstnáním a podobně. V této společnosti se lidé ohrožení domácím násilím necítí izolovaně a mají v účastnících této skupiny podporu.⁴²

Cílem prevence domácího násilí je eliminovat v rodinách problém domácího násilí.

Dle Čírtkové (2001), by měla prevence obsahovat tyto body:

- Mít dostatek informací
- Ochránit oběť
- Netolerovat domácího násilí

Prevence by měla být především účinná a zkvalitňovat život rodin v naší republice.⁴³

⁴¹ Srov. ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N. a kol. *Domácí násilí*, s.152-153.

⁴² Srov. ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N. a kol. *Domácí násilí*, s. 153-154.

⁴³ Srov. ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N. a kol. *Domácí násilí*, s. 154.

2 Sociální práce s lidmi ohroženými domácím násilím

Druhá kapitola s názvem Sociální práce s lidmi ohroženými domácím násilím obsahuje čtyři podkapitoly, které charakterizují zásady práce s osobami ohroženými domácím násilím, etický kodex, krizi, krizovou pomoc, formy krizové pomoci a sociálního pracovníka pracujícího s lidmi ohroženými domácím násilím.

Sociální fungování je pro sociální práci velmi důležitý pojem. Sociálním fungováním rozumíme interakce, které probíhají mezi nároky jedince a prostředím. Pokud se tato rovnováha naruší, nastávají problémy, které se týkají sociálního fungování.⁴⁴

Levická (2010) popsala sociální fungování tak, že jedinec jedná v konkrétní sociální roli, která mu byla přidělena okolím. Cílem sociálního pracovníka je klientovi pomoci a zlepšit vztah ke konkrétní roli.⁴⁵

Navrátil a Musil (2000) definují pro sociální práci podporu sociálního fungování, při němž by měl pracovník brát v potaz dva aspekty. V první řadě by si měl vytyčit, které faktory jsou podstatné a v druhé řadě se seznámit s bariérami, které u klienta sehrály rozhodující úlohu. Navrátil a Musil (2000) vymezili skutečnosti, které zahrnují komplexnost sociálního fungování. Klient by měl být v trvalé interakci s prostředím. Prostředí má na klienta požadavky a klient na ně musí reagovat. Mezi prostředím a klientem by měla být rovnováha (problém nastává tehdy, když klient nezvládá požadavky prostředí). Někteří jedinci se s problémem dokáží vyrovnat sami, jiní potřebují pomoc další osoby. Problém nebo nezvladatelnost může nastat v případě, kdy klient má nedostatek dovedností, nebo jsou požadavky vůči klientovi nepřiměřené. Cílem sociálního pracovníka by měla být podpora klienta. Klient by měl umět zvládat požadavky, které jsou od něj očekávány.⁴⁶

Sociální práce má několik složek sociálních služeb, které jsou stanoveny v zákoně č. 108/2006 Sb. o sociálních službách. Cílem sociální práce je zkvalitnit a zlepšit životní situaci, ve které se klienti nacházejí.⁴⁷

⁴⁴ Srov. HROZENSKÁ, M., DVORÁČKOVÁ, D. *Sociální péče o seniory*, s. 119.

⁴⁵ Srov. MÁTEL, A., *Teorie sociální práce I: Sociální práce jako profese, akademická disciplína a vědní obor*, s. 22.

⁴⁶ Srov. KUZNÍKOVÁ, I., a kol. *Sociální práce ve zdravotnictví*, s. 42.

⁴⁷ Srov. GULOVÁ, L. *Sociální práce*, s. 30.

Sociální práce pro oběti domácího násilí zahrnuje několik druhů sociálních služeb. Ty jsou poskytovány organizacemi jako jsou intervenční centra, poradny, ale i azylové domy. Všechny tyto organizace a jejich pomoc je stanovena zákonem o sociálních službách. Intervenční centra jsou vymezena i zákonem o ochraně před domácím násilím.

48

Při výkonu sociální práce se očekává, že bude pracovník ochoten být zde pro druhé a pomáhat jim. Tato práce v sobě zahrnuje určitou reflexi a rozhodování, při kterém musí být pracovník zcela samostatný. V těchto situacích mu napomáhají teorie sociální práce, díky kterým dokáže lépe proniknout do klientova problému, uchopit ho a sestavit jeho řešení. Rozhodování se nestaví pouze na teoriích sociální práce, ale má také etický charakter. Je důležité, aby sociální pracovník dokázal eticky hodnotit, rozhodovat se a uvažovat. Sociální práce se také označuje jako praktická etika a z toho je patrné, že etika a sociální práce jsou propojeny. Etika je věda, která se zabývá morálkou v lidském jednání a sociální práce se zabývá lidskými vztahy a chováním. Etika umožňuje sociálnímu pracovníkovi se lépe rozhodovat a je součástí základu sociální práce, proto ji nazýváme etikou v praxi. Zdvořilost, slušnost a ohleduplnost by měly být pro sociálního pracovníka klíčové a jsou tak projevem morálně etických hodnot, ale jen tehdy, pokud je na úrovni vnitřní motivace, mravního vědomí a svědomí.⁴⁹

2.1 Zásady práce s osobami ohroženými domácím násilím

První kontakt s obětí domácího násilí je velmi důležitý a klíčový a obsahuje několik zásad. Pracovník musí dát oběti dostatečný prostor pro svěřením se s jeho krizovou situací, pracovník musí být trpělivý, na schůzku si dát dostatek času, nespíchat, dostatečně vnímat potřeby klienta a nevytvářet na klienta nátlak. Důležité je dát klientovi najevo, že mu důvěřujeme a ceníme si jeho odvahy. Společně s klientem zpracovat bezpečnostní plán a stanovit si cíle, které jsou pro klienta dosažitelné. Sociální pracovník by se měl vyvarovat utěšování, lítosti a hlavně klientovi neslibovat věci, které jsou nesplnitelné.⁵⁰

⁴⁸ Srov. BEDNÁŘOVÁ, Z., MACKOVÁ, K., WUNSCHOVÁ, P., BLÁHOVÁ, B., *Domácí násilí. Zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*, s. 61.

⁴⁹ Srov. OPATRŇÝ, M. *Sociální práce a teologii*, s. 215-216.

⁵⁰ Srov. BEDNÁŘOVÁ, Z., MACKOVÁ, K., WUNSCHOVÁ, P., BLÁHOVÁ, B., *Domácí násilí. Zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*, s. 41.

Zásady práce s osobami ohroženými domácím násilím jsou dle Drahomíra Ševčíka, Špaténkové Naděždy a kol. charakterizovány ve dvou bodech, a to velkou mírou pochopení a vysokou mírou frustrační tolerance.

- Velká míra pochopení: Tento bod zahrnuje nepřesvědčovat ohroženou osobu o tom, aby od násilné osoby odcházela, či se před ní skrývala. Pro ohrožené osoby je důležitá obnova sebedůvěry a zajištění základních potřeb. Po tomto kroku se může ohrožená osoba rozhodnout, zda se chce od násilníka separovat. Rozhodování může být časově náročné až zdlouhavé a mohou nastat tyto alternativy

- oběť se rozhodne pro ukončení vztahu

- oběť ve vztahu zůstane a bude věřit, že násilná osoba své chování změní

- oběť bude ve vztahu dál pokračovat i přesto, že bude nadále ohrožená na životě

- Vysoká míra frustrační tolerance: V případě, že se oběť za jakýchkoliv okolností rozhodne s násilnou osobou zůstat, musí být vedena k tomu, že je to její vědomé a svobodné rozhodnutí a sociální pracovníci musí toto rozhodnutí plně respektovat. Pro sociální pracovníky může být rozhodnutí oběti velmi frustrující. Pracovníci mohou trpět pocitem neřešitelnosti problémů, ztráty času, nepochopením a nikdy i odsouzením osoby.⁵¹

2.2 Etický kodex

Etický kodex zahrnuje základní hodnoty této profese, kterými by se měl každý sociální pracovník řídit. Etický kodex není jediným měřítkem hodnocení pro praxi. Do morální oblasti zařazujeme i sdělení z jiných rovin. Morálku zde vnímáme jako směrnici lidského jednání při rozpoznávání správnosti či nesprávnosti jednání a to souvisí s osobním svědomím. Každá organizace má svůj etický kodex a jeho normy musí být dodržovány. Zde se odkazujeme na rovinu morality, kde je měřítkem svědomí. Každý člověk má své hodnoty, které uplatňují sociální étos a právní hodnoty. Sociální pracovník, který pracuje v organizaci poskytující sociální služby, přijímá roli pracovníka a k této roli zásadně patří dodržování etického kodexu a platných norem organizace. Sestavování norem může

⁵¹ Srov. ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N. a kol. *Domácí násilí*, s. 156-157.

probíhat kolektivně, pokud se normy aktualizují, či utvářejí nové, nebo je zařadí vedoucí organizace. Důležité je, aby je pracovníci přijali.⁵²

Pracovník v pomáhající profesi se řídí pravidly, která jsou stanovena v etickém kodexu pro danou profesi a dané pracoviště, kde jsou tato pravidla rozpracována. Etickou zásadou pro každého pracovníka by měl být respekt ke klientovo základním lidským právům, jeho důstojnosti a také právo na seburčení a jeho jedinečnosti.⁵³

Sociální pracovník se při řešení problému s klientem může ocitnout v obtížné situaci. Na rozhodování nemusí mít mnoho času a může se nacházet v příliš stresové situaci. Sociální pracovník se snaží klientovi pomoci, minimalizovat zhoršení jeho stavu a situace. Sociální pracovník může zvolit metodu, která nemusí být pro klienta prospěšná a tím může porušit práva uživatele služby či nezvládne střet zájmu mezi pracovníkem a klientem. Nevhodný přístup pracovníka může zavinit nedodržení povinností poskytovatelů sociálních služeb a standardů kvality. Při poskytování sociálních služeb je respektování práv klienta, základních lidských práv a hodnot na prvním místě. Práva klientů vycházejí z Listiny základních práv a svobod.⁵⁴

Listina základních práv a svobod je dokumentem České republiky, který slouží k ochraně každého jedince, a to pod ochranou státní moci. Listina základních práv a svobod má 44 článků a je rozdělena do šesti hlav. Každý článek spravuje vztah mezi občanem a státní mocí. Listina základních práv a svobod se České republice dostala do platnosti 28. prosince 1992. Listina vychází z dokumentů Všeobecné deklarace lidských práv, Mezinárodních paktů o občanských a politických právech, Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod a z Ústavní listiny.⁵⁵

Etický kodex slouží sociálním pracovníkům především při rozhodování u morálních problémů nebo dilemat klienta, s kterým řeší jeho životní situaci. Je to jakýsi návod

⁵² Srov. FISCHER, O., MILFAIT, R. *Etika pro sociální práci*, s. 82-84.

⁵³ Srov. CIMERMANOVÁ, T. a kol. *Krize a význam pomáhajících prvního kontaktu. Aplikace v kontextu rodinného násilí*. s. 52.

⁵⁴ Srov. JANEBOVÁ, R., KAPPL, M., SMUTEK, M. *Sociální práce mezi pomocí a kontrolou*, s. 107-108.

⁵⁵ Srov. Centrum pro lidská práva a demokracii. *Česká Listina základních práv a svobod*. [online]. 2019 Centrum lidská práva [cit. 27. 2. 2022]. Dostupné na [www. https://www.centrumlidskaprava.cz/ceska-listina-zakladnich-prav-svobod-oslavila-30-let](https://www.centrumlidskaprava.cz/ceska-listina-zakladnich-prav-svobod-oslavila-30-let).

či manuál, do kterého může sociální pracovník nahlédnout při rozhodování v závažných věcech.⁵⁶

Etický kodex nám napomáhá při řešení etických dilemat, chrání klienty, pracovníky ale i profesi jako takovou. Kodexy jsou proměnlivé, tudíž nemají stálou formu ani obsah. Kodex může obsahovat tyto oblasti:

- Poslání
- Osobnost pracovníka a profesní hodnoty
- Etické zásady
- Etická pravidla
- Principy profesní praxe
- Pravidla profesní praxe⁵⁷

Etický kodex můžeme brát také jako vzdělávací oblast, v níž vytváříme a udržujeme etickou reflexi. Neoddělitelnou součástí je aktualizace norem v kodexech a etické reflexe individuálního jednání, které nám ukazují funkčnost kodexu. Převážně jsou kodexy stavěny na etických principech a současně je v nich zahrnuto několik pravidel.⁵⁸

2.3 Krize

Krize je známý a obsáhlý pojem, který velmi často používáme. Užívá se k popisu stavu, v kterém se něco razantně mění a je doplněn negativními emocemi. Krize začíná tehdy, pokud má člověk problém, který nezvládá či neumí řešit. Krize se netýká pouze jedince, ale do krizové situace se může dostat pár, rodina, přátelé ale také celá společnost.⁵⁹

Krize je stav, který se vyznačuje emočním rozrušením. Velmi často je doprovázeno pocity, a to pocity zmatku, viny, úzkosti, deprese, hněvu. Osoby mohou trpět dezorganizací ve vztahu nebo sociálním fungování. Pojem krize je také dále vyznačován jako zlom v životě. Dle Kastové je to určitý pokles sebeúcty, nízká míra koncentrace

⁵⁶ Srov. OPATRŇÝ, M. *Sociální práce a teologie*, s. 220-222.

⁵⁷ Srov. FISCHER, O., MILFAIT, R. *Etika pro sociální práci*, s. 84-85.

⁵⁸ Srov. Tamtéž s. 92.

⁵⁹ Srov. ŠPATENKOVÁ, N. a kol. *Krize a krizová intervence*, s. 11.

a porucha psychosociální rovnováhy. Pokud se člověk ocitne pod takovým tlakem, má sklony k otázkám po smyslu života.⁶⁰

Špaténková krizi popisuje ve třech složkách a to jsou:

- U osoby nastala spouštěcí událost
- Osoba spouštěcí událost vnímá jako ohrožující nebo jako nebezpečnou
- U osoby selhaly veškeré způsoby zvládnání řešení problémů a pokud tuto situaci osoba nevyřeší, spouští se krize⁶¹

Krize se nevyznačuje jako porucha, je to samovolná reakce na situaci, která nastala. Krize je spojena s duchovním stavem jedince a pojí se s psychosociální zátěží, sociální oporou a zdravotním stavem. Proto mohou být v průběhu krize pohledy odborníků z různých oborů pro klienta přínosné a lépe mu pomoci s jeho stavem, který v průběhu krize prožívá.⁶²

Krizová situace nastává tehdy, když osoba sleduje důležité životní cíle s překážkami, a není schopna je zvládnout za běžných způsobů. Krizová situace nemusí být nutně vyvolána nešťastnou nebo nepříjemnou událostí (smrt, ztráta zaměstnání, nebo ztráta či krize v partnerském vztahu), ale může být spojena s událostí, která má pozitivní charakter (svatba, narození dítěte). Krizová situace nemusí nastat hned, může se projevit během několika dní či měsíců. Dle Caplana probíhá reakce na krizi takto:

- 1) První fáze – situaci neumíme vyřešit běžným způsobem, a to vede k napětí a neklidu.
- 2) Druhá fáze – osoba v krizi situaci nezvládá, její pocity vedou k nízkému sebevědomí a pocit napětí u osoby vzrůstá.
- 3) Třetí fáze – napětí roste, hledáme způsoby, jak situaci řešit. V této fázi dojde buď k zvládnutí krize, nebo k odmítní vzniklého problému, a to může přejít do chronického stavu.

⁶⁰ Srov. NAVRÁTIL, P. *Teorie a metody sociální práce*, s. 114.

⁶¹ Srov. ŠPATENKOVÁ, N. a kol. *Krize a krizová intervence*, s. 11.

⁶² Srov. CIMERMANOVÁ, T. a kol. *Krize a význam pomáhajících prvního kontaktu. Aplikace v kontextu rodinného násilí*, s.15.

- 4) Čtvrtá fáze – napětí vzrostlo natolik, že je nesnesitelné. Osoba může omezit nebo úplně opustit sociální kontakty, a to vede k dezorganizaci a chaosu. Osoba v tomto případě může jednat na základně negativních emocí, například má sebevražedné tendence, podporuje svůj stav alkoholem, či jinými návykovými látkami.⁶³

Krizе se vyznačuje stádii krize, které se mohou u jednotlivců odlišovat. Jedinec v krizi nemusí prožít fáze krize všechny, nebo je prožívá, tak, že jsou v jiném pořadí. Sociální pracovník by měl znát standartní průběh krize, který mu umožňuje lépe s klientem spolupracovat a být mu v průběhu krize oporou. Kastová definovala čtyři fáze krize nežádoucí změnou v životě (ztráta zaměstnání, vážná nemoc...)

- 1) Fáze popření: jedinec odmítá situaci, která nastala. Jedinec v této fázi zažívá šok a chová se jako by byl bez emocí.
- 2) Fáze protestu: Jedinec má smíšené pocity a dává si situaci za vinu, kterou provází strach, co bude dále následovat. Jedinec se cítí bezmocně a zoufale. V této fázi vedou jedince myšlenky na to, co ve svém životě chtěl a co už nestihne.
- 3) Fáze bilancování: Jedinec se zabývá tím, co v životě dokázal, jaké měl hodnoty a zda prožil život smysluplně.
- 4) Fáze reorganizace života: Jedinec získává nový vztah ke své osobě, světu a pohled na smysl své krize.⁶⁴

Následující podkapitola popisuje krizovou intervenci, kde je popsáno, jak se dál pracuje s člověkem trpícím krizí, jak by měla být krizová intervence poskytnuta a jaké jsou při krizové intervenci stanoveny body a principy intervence.

2.4 Krizová intervence

Krizová intervence je také brána jako metoda práce s lidmi, kteří se nacházejí v zátěžové, ohrožující a nepříznivé situaci. Tato metoda práce napomáhá klientovi zpřehlednit jeho prožívání a pozastavit ohrožující tendence chování. Intervence řeší prvky minulosti, ale i budoucnosti, které souvisí s klientovo krizí. Řešení klientova problému spočívá v překonání konkrétních překážek.⁶⁵

⁶³ Srov. ŠPATENKOVÁ, N. a kol. *Krizе psychologický a sociologický fenomén*, s. 23-24.

⁶⁴ Srov. NAVRÁTIL, P. *Teorie a metody sociální práce*, s. 118-119.

⁶⁵ Srov. VONDÁČKOVÁ, D. *Krizová intervence*, str. 60.

Krizová intervence je nejpřínosnější ve chvíli, kdy se ohrožená osoba nedokáže zorientovat ve svém životě svou pomocí ani s pomocí rodiny či přátel. Jako hlavní cíl této pomoci je eliminace maladaptivních mechanismů, které zmírňují úzkost, sebevražedné sklony a uspořádávají klientovu životní situaci, která se pro něj jeví jako neřešitelná. Jako nástroj krizové intervence je používána empatie, kterou bychom měli zařadit především do rozhovoru s klientem a dále jak má klient pracovat s emocemi. Důležité je mapování klientových zdrojů a vytvoření krizového plánu.⁶⁶

Intervence je chápána tak, že oběti v jeho nepříznivé situaci pomáhá nestranná osoba a tou je krizový intervent. Klient tak získá větší odstup a na krizi může lépe nahlédnout. Zde je důležité, aby intervence byla klientovi poskytnuta včas a nezprostředkovaným způsobem. Dle Špaténkové by měla být krizová intervence poskytnuta:

- Immediacy: okamžitost (pokud se klient dostane do krize, tak by měla být intervence poskytnuta co nejdříve).
- Proximity: blízkost (tak, aby pro klienta byla pomoc dostupná a dosažitelná).
- Security: bezpečnost (krizová intervence by neměla ohrožovat ani poškozovat jak klienta, tak ani intervenenta).
- Simplicity: jednoduchost (krizová intervence by měla mít jednoduché a pochopitelné postupy).⁶⁷

Osoby, které jsou ohrožené domácím násilím, trpí krizemi samotného násilí, ale i zmatkem a nejistotou v otázce, zda mají nadále s násilnou osobou zůstat, či od ní odejít. Krizová intervence pro oběti domácího násilí je v době separace násilníka potřebná.⁶⁸

V krizové intervenci jsou stanovené body a principy intervence. Dle Vodáčkové jsou stanovené následovně:

- Individuální charakter – pro každého klienta znamená krize něco jiného.
- Časová omezenost – stav krize je časově omezený.

⁶⁶ Srov. CIMERMANOVÁ, T. a kol. *Krize a význam pomáhajících prvního kontaktu. Aplikace v kontextu rodinného násilí*, s. 50.

⁶⁷ Srov. ŠPATENKOVÁ, N. a kol. *Krize a krizová intervence*, s. 43.

⁶⁸ Srov. ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N. a kol. *Domácí násilí*, s. 155.

- Těžiště práce – s klientem hledáme řešení problému.
- Posílení klientových kompetencí – tento bod je jedním z cílů krizové intervence, pracovník, se snaží, aby klient svou situaci co možná nejvíce vyřešil svým vlastním přičiněním.
- Eklekticitnost – pro každého klienta v krizové situaci je pomoc šitá na míru.
- Blízká minulost – s klientem bychom se měli zaměřit na to, kdy situace vznikla.
- Systém – klient se v krizové situaci neocitl sám, ale dotkla se celého vztahového systému.
- Prostor bio-psycho-sociálně-duchovní – krizová intervence, by měla zaujímat všechny tyto složky.
- Kontinuita – další odborná práce s klientem.
- Zázemí týmu – zázemí je důležité a mělo by být bezpečné jak pro pracovníky, tak klienty.⁶⁹

V podkapitole 2.5 jsou charakterizovány etapy krizové intervence. Tyto etapy popisují, jak bychom měli s klientem při krizové intervenci postupovat a jak by měla správná krizová intervence probíhat. V této podkapitole je zmíněn i bezpečnostní plán, který je s klientem během krizové intervence sestaven.

2.5 Etapy krizové intervence

Krizová intervence je proces interakce interventa s ohroženým klientem. Proces má tři etapy. Naděžda Špaténková je popisuje následovně:

- Zahájení
- Realizace
- Ukončení⁷⁰

1) Zahájení krizové intervence

Při zahájení krizové intervence je nejdůležitější navázání kontaktu interventa s klientem, tato část intervence je tedy tou nejpodstatnější. Klient, který krizovou intervenci podstoupí, trpí určitým strachem, úzkostí, bezmocností a jeho chování může

⁶⁹ Srov. VONDRÁČKOVÁ, D. *Krizová intervence*, s. 60.

⁷⁰ Srov. ŠPATENKOVÁ, N. a kol. *Krize a krizová intervence*, s. 47.

přejít až do agrese. Intervent by zde měl zvolit hodící se techniku a klienta akceptovat v jeho chování. Důležitým krokem je navázání vhodného kontaktu pro lepší spolupráci s klientem. Aby se klient cítil bezpečně a chtěl s interventem nadále spolupracovat, měl by intervent zajistit bezpečí, které se netýká pouze fyzického bezpečí, ale hlavně psychického bezpečí, proto je důležitá vzájemná důvěra mezi klientem a interventem. Klient musí mít pocit takového bezpečí, aby nám věřil, že ho nepodrazíme a intervent musí mít jistotu v tom, že není klient nebezpečný a že je intervent schopen jeho životní situaci zvládnout.⁷¹

Po zajištění bezpečí by měl intervent vyslechnout situaci klienta. Někteří klienti jsou stručnější, někteří se rozpovídají více. Intervent by se měl zaměřit na podstatné údaje o klientovi (věk, rodinný stav, sociální situace, povolání...). Pokud se klient rozpovídá, intervent by ho neměl zastavovat či přejít na jiné téma.⁷²

2) Realizace krizové intervence

V této etapě je klíčové získat relevantní informace od klienta, tak že intervent zjišťuje kdy, kde a co krizi u klienta způsobilo. Znamená to, že intervent začne mapovat celou situaci klienta. Zde by měl intervent využít tři složky krize, a to co událost spustilo, jak vnímá danou situaci jako ohrožení a jak selhává v obvyklých copingových strategiích. Pokud intervent v rozhovoru zapojí tyto tři složky, pak může lépe vyhodnotit situaci jako ohrožující, ale situaci jako takovou změnit nemůže. Především by se měl pracovník zaměřit na klientův psychický stav, zda má již nějaké zkušenosti se současnou krizí, jaký má klient stupeň přizpůsobení se ke krizi, jak je schopen pracovat (či nepracovat), jaký má klient vztah k ostatním lidem, jak je schopen přijmout pomoc a jak je schopen se přizpůsobit současné životní situaci.⁷³

Při realizaci krizové intervence vzniká současně bezpečnostní plán, na jehož základě bude s klientem situace řešena. Intervent by měl prozkoumat, zda má klient ve své blízkosti osoby, které budou pro klienta oporou, a to může mít vliv na délku trvání řešení klientovy obtížné situace. Oporu pro klienta nepředstavují jen osoby, ale i instituce, které poskytují pomoc v běžných životních podmínkách, ale také v psychických či sociálních

⁷¹ Srov. ŠPATENKOVÁ, N. *Krizová intervence pro praxi*, s. 19.

⁷² Srov. VONDRÁČKOVÁ, D. *Krizová intervence*, s. 78.

⁷³ Srov. ŠPATENKOVÁ, N. a kol. *Krize a krizová intervence*, s. 48.

krizí. Klient se může nacházet v situaci, kdy má k dispozici systém opory, který mu nabízí okamžitou pomoc, ale také v situaci, kdy sociální opora existuje, ale není aktivizována, a proto je to úkolem intervence nebo sociální opora neexistuje, proto může být intervence „náhradou“. Tyto kroky vedou klienta k samostatnosti rozhodování a pomoc se blíží ke konci. U některých klientů je potřeba pomoci i s uskutečněním plánu, který se vypracovává společně. V případech, kdy se není klient schopen navrátit zpět do svého přirozeného prostředí, je na místě ho hospitalizovat.⁷⁴

Bezpečnostní plán sestavuje intervent společně s klientem. Při sestavování tohoto plánu by se měl intervent zaměřit na:

- Čtyři incidenty, které se týkají násilí a to tak, že by klient měl interventovi říct, jak probíhal první a poslední incident a který incident byl vůbec nejhorší.
- Detaily signálů násilí ze strany násilníka. Jak je násilí vyvoláno a co nám násilník při incidentu říká, jakým stylem, zda je pod vlivem omamných látek, alkoholu, jak se u incidentu tváří.
- Zda oběť napadá fyzicky pokud ano, tak kde (v jaké místnosti).
- Plán útěku
- Věci, které bude oběť při útěku potřebovat.
- Pokud má oběť děti, tak jak je do plánu zahrnout.
- Zda má kam utéct.
- Jak bude dále postupovat.⁷⁵

3) Ukončení krizové intervence

Pokud je klientův stav stabilizován a klient si je jist, co ho do krize přivedlo, může intervent spolupráci ukončit. Součástí krizové intervence je dokumentace, která by měla obsahovat tyto body:

- Jaký byl počáteční psychický stav klienta.
- Doba krizového stavu a příčiny.
- Jak intervence probíhala.

⁷⁴ Srov. ŠPATENKOVÁ, N. *Krizová intervence pro praxi*, s. 20.

⁷⁵ Srov. ŠPATENKOVÁ, N. a kol. *Krize a krizová intervence*, s. 208.

- Zda jsme spolupracovali s jinými institucemi a jakých výsledků jsme dosáhli.
- Jaké rozhodnutí klient přijal v průběhu konečné fáze.
- Jaký byl psychický stav klienta v konečné fázi intervence.
- Jak bude probíhat další spolupráce klienta s vybranými institucemi.⁷⁶

Následující podkapitola popisuje dvě formy krizové intervence, formu prezenční a formu distanční. V této podkapitole jsou uvedené i formy pomoci, které by měly být v krizové intervenci klientovi poskytnuty.

2.6 Formy krizové intervence

V krizi můžeme rozlišit různé formy pomoci a to podle kritérií. Naděžda Špaténková definovala dvě formy pomoci, a to prezenční a distanční formu pomoci. Prezenční formu pomoci dále rozděluje na:

- Ambulantní pomoc: kam klient pravidelně dochází a je mu poskytnuta odborná pomoc při řešení krize. Klient si tuto formu pomoci vyhledá sám, anebo mu ji doporučí jiná instituce.
- Hospitalizace: tato forma pomoci je poskytována klientům, kterým jejich životní situace neumožňuje setrvat v domácím prostředí, tudíž jsou krátkodobě hospitalizováni na tzv. krizovém lůžku.
- Terénní a mobilní služby: terénní pracovník se v této podobě pomoci přesouvá ke klientovi na místo, kde se právě nachází např. nemocnice, domov, ulice, ale také na místo, kde došlo k neštěstí či katastrofě.

V krizové intervenci jsou obsaženy formy krizové pomoci, které mají klientovi navrátit jeho psychickou rovnováhu. Krizová pomoc se především vyznačuje formami pomoci, které klientovi lépe napomohou vyrovnat se s jeho krizovou situací:

- Praktická: včasná pomoc, tímto myslíme například zásah policie.
- Psychologická: terapeutická pomoc, která je časově omezena a pomáhá klientovi s řešením krizové situace.
- Zdravotnická: Především lékařská péče, pokud má klient nějaké zranění, dále také psychiatrická péče a s tím je spojena medikace klienta.

⁷⁶ Srov. ŠPATENKOVÁ, N. a kol. *Krize a krizová intervence*, s. 49-50.

- Právní: základní sociálně-právní pomoc může klientovi poskytnout sociální pracovník. Odbornější právní pomoc musí klient řešit s právníkem.⁷⁷
- Sociální: Je popsána v zákoně č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, kde jsou definovány tři formy sociálních služeb, a to služby pobytové, ambulantní a terénní. Při pobytové službě je klient hospitalizován v zařízení sociálních služeb. Ambulantní a terénní služby jsou bez ubytování a jsou klientovi poskytovány v přirozeném prostředí.⁷⁸

Distanční forma pomoci spočívá v tom, že intervent je prostorově vzdálen od klienta a kontakt je přes mobilní telefon nebo internet. Tato forma pomoci se tedy rozděluje na:

- Telefonickou pomoc: pomoc je poskytována přes mobilní telefon a řadíme sem linky důvěry.
- Internetová pomoc: pomoc je poskytována přes internet. O tuto formu pomoci je v dnešní době velký zájem.⁷⁹

2.7 Sociální pracovník pracující s lidmi ohroženými domácím násilím

Sociální pracovník se řídí právy a povinnostmi, které jsou stanovené právním systémem, standardy a zaměstnavatelem. Důvodem je, že pracovník zasahuje do života klientů a je důležité, aby zásah do klientova soukromí byl legitimní. Sociální pracovník musí být profesionál, který je schopný reflexe a dokázat, že své jednání veřejně obhájí.⁸⁰

Sociální pracovník by se měl řídit nejen Etickým kodexem, ale také Standardy kvality sociálních služeb. Standardy kvality se řídí podle vyhlášky Ministerstva práce a sociálních věcí č. 505/2006 Sb. a jsou součástí zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách. Standardy kvality sociálních služeb jsou vymezeny tak, aby byly dodrženy zásady poskytování sociálních služeb a to především v zachování důstojnosti a lidských práv. Pracovník a instituce by měli vždy vycházet z potřeb konkrétního klienta.⁸¹

⁷⁷ Srov. ŠPATENKOVÁ, N. a kol. *Krize a krizová intervence*, s. 44.

⁷⁸ Srov. Tevasopo. *Druhy a formy sociálních služeb* [online]. Praha: Tevasopo. cz [cit. 14. 1. 2022]. Dostupné na [www. https://www.tevasopo.cz/socialni-sluzby-a-prispevek-na-peci/druhy-a-formy-socialnich-sluzeb/](https://www.tevasopo.cz/socialni-sluzby-a-prispevek-na-peci/druhy-a-formy-socialnich-sluzeb/).

⁷⁹ Srov. ŠPATENKOVÁ, N. a kol. *Krizová intervence pro praxi*, s.23-24.

⁸⁰ Srov. MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*, s. 44-46.

⁸¹ Srov. MPSV. *Standardy kvality sociálních služeb*. [online]. Ministerstvo sociální práce a sociálních věcí [cit. 27. 2. 2022]. Dostupné na [www. https://www.mpsv.cz/standardy-kvality-socialnich-sluzeb](https://www.mpsv.cz/standardy-kvality-socialnich-sluzeb).

Pro pracovníky, kteří pracují s lidmi ohroženými domácím násilím, je velmi důležité navázat s klientem kladný a důvěrný vztah, který je založený na respektu a úctě. Pokud se pracovníkovi povede takový vztah s klientem navázat, oběť bude klidnější a bude se cítit dobře. Velmi důležitá je komunikace a to nejen s obětí a dalšími pracovníky, ale i dalšími účastníky a aktéry nepříznivé situace, kterou klient řeší. Pracovník by měl být ke klientovi empatický, neodsuzující, citlivý a zajistit klientovi bezpečné prostředí.

82

Do strategie sociálního pracovníka při práci s klientem by mělo být zahrnuto vyslechnutí a porozumění klientovi, aniž by ze strany pracovníka docházelo k jakémukoliv hodnocení či obviňování. Ke klientovi musí sociální pracovník přistupovat pomalu, i když je situace neodkladná. Pracovník by neměl nikdy klienta do ničeho nutit. V žádném případě nesmí pracovník klienta přesvědčovat o radikálnímu rozhodnutí, klient se musí vždy rozhodnout sám. Na druhou stranu je třeba seznámit klienta s možnými riziky na životě a zdraví nejen u klienta, ale i dalších osob žijících ve společné domácnosti. Pracovník může klientovi navrhnout všechna možná řešení situace, ale konečné rozhodnutí je vždy na klientovi a pracovník jej musí vždy respektovat. Pracovník by měl pomoci klientovi, aby se v krizové situaci vyznal a společně hledal řešení této situace. Pro klienta je důležitá podpora, umět ho povzbudit a dávat klientovi malé úkoly, které jsou pro něj splnitelné. Pracovník by měl klienta poučit a dokázat mu vysvětlit jeho práva a povinnosti při řešení krizové situace.⁸³

Sociální pracovník by měl dodržet komunikační zásady, které jsou dle Cimermanové:

- Mluvit s klientem laskavě
- Seznámit klienta s mlčenlivostí (vysvětlit mu podstatu a poučit ho)
- Zmírnit fyziologické potřeby
- Ocenit klienta, že vyhledal pomoc
- To, co pracovník dělá, musí klientovi vysvětlit a okomentovat z hlediska důvodů
- Mluvit na klienta pomalu a srozumitelně

⁸² Srov. ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N. a kol. *Domácí násilí*, s. 162-163.

⁸³ Srov. VONDRÁČKOVÁ, D. *Krizová intervence*, str. 477.

- Aktivně klientovi naslouchat
- Nepotlačovat v klientovi emoce (dát mu prostor pro pláč)
- Doptávat se klienta kdy, kde...
- Strukturovat rozhovor (neustále reflektovat)
- Vyzdvihnout pozitivní nápady („Zaujalo mě, co Vám pomohlo když...“)
- Mírnit nejistotu a vinu („Chápu, že máte strach, ale teď Vám mohu pomoci...“)
- Stanovit zakázku („Na jaký problém se dnes zaměříme?“)
- Na klienta mluvit jasně a případně ho odkázat na další pomoc
- Pracovník by si měl hlídat své těžiště⁸⁴

Pracovník by měl také znát a umět využít techniky aktivního naslouchání:

- Povzbuzení: „Můžete mi k tomu ještě něco sdělit?“
- Objasnění: „Kdy a jak násilí začalo?“
- Zrcadlení: „Vím, že to pro Vás není jednoduché...“
- Parafrázování: „Pokud Vám rozumím správně, tak...“
- Sumarizace: „Když Vás uhodil, nevěděla jste, kde Vám pomohou...“
- Reflexe pozitivních i negativních pocitů: „I přesto, že ho nenávidíte, je Vám ho líto...“
- Ocenění: „Oceňuji, že máte snahu Váš problém řešit.“⁸⁵

Vysoké nároky jsou kladeny na pracovníky v krizové intervenci, kteří by měli bezpodmínečně zvládat navazovat kontakty s klienty ocitajícími se v náročné životní situaci a jejich psychický stav se může nacházet v krizi. Pracovník by měl udržet kontakt s klientem tak dlouho, dokud se situace nevyřeší. Důležité je, aby pracovník dokázal rychle vyhodnotit klientovo ohrožení nebo nebezpečí, ve kterém se nachází a udělat prvotní odhad klientovi situace. V krizové intervenci musí pracovník jednat pod nátlakem času a nést odpovědnost za rozhodnutí, které udělá. Je třeba pozorovat změny chování, pokud u klienta nastanou. Pracovník musí být schopen spolupráce s ostatními odborníky, organizacemi a týmem spolupracovníků. Měl by umět motivovat sám sebe, ale i klienty. Je nutné mít vstřícný přístup, odolnost vůči pochybnostem a stresu. Cennými

⁸⁴ Srov. CIMERMANOVÁ, T. a kol. *Krize a význam pomáhajících prvního kontaktu. Aplikace v kontextu rodinného násilí*, s. 54-55.

⁸⁵ Srov. ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N. a kol. *Domácí násilí*, s. 162-163.

schopnostmi jsou také kreativita, představivost, znalosti z oboru, sebedůvěra a zdravý optimismus.⁸⁶

Pracovníci v pomáhající profesi jsou pod velkou tíhou pracovního a každodenního stresu. Tato tíha v nich může vyvolat vyčerpání, které je způsobeno neustálou pomocí. Pracovník se může cítit nedoceněn a dostává se mu málo, nebo vůbec žádné zpětné vazby. Všechny tyto aspekty mohou u pracovníka vyvolat krizi. Pokud se s krizí nezačne včas pracovat a nepřekoná se, přechází do syndromu vyhoření, kdy pracovník ztrácí profesní zájem a chuť v profesi nadále pokračovat. Aby se syndromu vyhoření předešlo, je důležité umět ovládat stres a určitým způsobem se podílet na prevenci jeho vzniku.⁸⁷

Pracovníci v krizové intervenci musí absolvovat kurz pro tento druh intervence. Tento kurz naučí pracovníka orientovat se v problematice a využít krizovou intervenci v praxi. Rozsah trvání kurzu je různý. Tyto kurzy určeny pro pracovníky v pomáhajících profesích. V rámci kurzu se se vyučují teoretické znalosti krizové intervence, etika práce krizového intervenanta, ale také nácvik praktických dovedností. Cílem kurzu je znalost teorie pro krizovou intervenci, schopnost aplikace metod krizové intervence a získání dovedností, které lze následně využít v praxi. Důležitým cílem pro pracovníka je naučit se a umět použít efektivní komunikaci s klienty, která je pro výkon povolání nesmírně důležitá. S účastníky na kurzech pracuje tým odborníků krizové intervence. Absolventi při ukončení kurzu dostanou osvědčení o absolvování kurzu krizové intervence.⁸⁸

Řešení domácího násilí není snadná ani krátkodobá záležitost, ale určitě je to situace, kterou řešit lze. Cílem sociálního pracovníka je stabilizovat situaci, v které se ohrožená osoba nachází. Nutností pro ohrožené osoby je péče, která může mít podoby poradenské, terapeutické či podobu podpůrných skupin.⁸⁹

⁸⁶ Srov. ŠPATENKOVÁ, N. a kol. *Krizová intervence pro praxi*, s 43-44.

⁸⁷ Srov. Tamtéž, s. 44-47.

⁸⁸ Srov. Remedium Praha *Základní krizová intervence* [online]. 2006 REMENDUM [cit. 3. 3. 2022]. Dostupné na [www. https://www.remEDIUM.cz/vzdelavaci-programy/kurz-zakladni-krizova-intervence.php](https://www.remEDIUM.cz/vzdelavaci-programy/kurz-zakladni-krizova-intervence.php).

⁸⁹ Srov. ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N. a kol. *Domácí násilí*, s. 166.

3. Intervenční centra

Třetí kapitola charakterizuje intervenční centra, která se zabývají pomocí obětem ohroženým domácím násilím. Tato kapitola obsahuje několik podkapitol a zaměříme se zde na cíle intervenčních center, služby intervenčních center, specifika intervence u lidí ohrožených domácím násilím a na přehled intervenčních center v krajských městech České republiky. Intervenční centra pomáhají obětem ohroženým domácím násilím s jejich náročnou životní situací.

Intervenční centra jsou stanovena v zákoně č. 108/2006 Sb. o sociálních službách. Při vykazání násilníka z obydlí je ohrožené osobě nabídnuta pomoc intervenčního centra do 48 hodin a to tak, že intervenční centrum obdrží úřední záznam o vykázané osobě z obydlí. V zákoně je ukotveno, že ohrožená osoba má po vykazání násilné osoby nárok na sociálně-právní a psychologickou pomoc, kterou poskytují intervenční centra, a to v rozmezí doby vykazání v délceadeseti dnů.⁹⁰

Intervenční centra jsou určena pro osoby ohrožené domácím násilím a to ze strany osoby blízké nebo osob žijící ve společné domácnosti, ale i pro svědky domácího násilí. Problematika domácího násilí může přejít až do stalkingu. V tomto případě intervenční centra pomáhají i těmto obětem.⁹¹

Při vzniku zákona o ochraně před domácím násilím bylo na místě zajistit doprovodná opatření pro oběti domácího násilí. Je tím myšlena specializovaná instituce, která těmto osobám zajistí veškerou pomoc a naváže spolupráci s policií. Oběti domácího násilí jsou v těžké sociální, ale i ekonomické situaci. Oběť je psychicky labilní v důsledku traumatizace násilníkem, může tudíž těžit z podpory.⁹²

Intervenční centra hrají nezastupitelnou roli a bez jejich zřízení by systém pomoci osobám ohroženým domácím násilím nefungoval. Důležitou složkou pro intervenční

⁹⁰ Srov. ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N. a kol. *Domácí násilí*, s. 144.

⁹¹ Srov. Ministerstvo vnitra ČR. *Informace o plnění opatření pro zavedení interdisciplinárních týmů spojujících zdravotní, sociální a policejní pomoc při odhalování a stíhání případů domácího násilí za rok 2010*. [online]. © 2021 Ministerstvo vnitra České republiky [cit. 26. 2. 2022]. Dostupné na [www.https://www.mvcr.cz/mvcren/docDetail.aspx?docid=21628540&doctype=ART](https://www.mvcr.cz/mvcren/docDetail.aspx?docid=21628540&doctype=ART)

⁹² Srov. VOŇKOVÁ, J., SPOUSTOVÁ, I. *Domácí násilí z pohledu žen a dětí*, s. 189.

centra je personální zajištění. Odborníci pracující v centru by měli být z oblasti sociální práce, práva a psychologie.⁹³

Posláním intervenčních center je přechodná odborná pomoc a nehmotná podpora, která je určena obětem domácího násilí. Služby intervenčních center jsou v zákoně 108/2006 Sb. o sociálních službách a ten nám udává, že centra poskytují služby ambulantní, terénní nebo pobytové, které v sobě zahrnují i terapeutickou činnost, podporu při uplatnění práv, zájmů, osobních záležitostí a mohou klientovi zprostředkovat ubytování či stravu. V zákoně je také zakotvena terénní služba, která slouží klientům, kteří se nemohou dostavit do centra z důvodu vzdálenosti, finanční situace nebo špatného zdravotního stavu. Tato služba spočívá v tom, že pracovník intervenčního centra vyjíždí za klientem do jeho přirozeného prostředí, nebo na místo klientem určené.⁹⁴

Krizová centra mohou nabízet i linky důvěry, jejichž cílem je podpora nebo pomoc obětem domácího násilí přes telefon. Pokud oběť zavolá na linku důvěry, dostává od pracovníka linky kvalifikovanou pomoc, aktivní naslouchání, neomezuje ho ve svobodě vyjádření. Linka důvěry je oběti k dispozici po celou dobu krizového stavu a pracovník s obětí řeší následnou péči (pokud to oběť dovolí, může ji pracovník i zprostředkovat). Pracovník oběť podporuje a je zavázán mlčenlivostí a anonymitou klienta. V žádném případě nesmí pracovník na klienta použít nátlak. Linky důvěry jsou dostupné nepřetržitě.⁹⁵

Pracovníci intervenčních center jsou povinni zajistit osobě ohrožené domácím násilím v takzvaném oddechovém čase (který trvá deset dní) informace, aby se nadále dokázala sám rozhodovat. Pro lepší a jistější spolupráci s obětí spolupracují intervenční centra s orgánem sociálně-právní ochrany dětí (pokud je oběť dítě, či má oběť děti), sociálními odbory, azylovými domy. Zprostředkovávají sociální, právní i zdravotní pomoc a nabízejí i asistenci při úkonech, ke kterým se klient rozhodl.⁹⁶

⁹³ Srov. ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N. a kol. *Domácí násilí*, 143-144.

⁹⁴ Srov. Ministerstvo vnitra ČR. *Informace o plnění opatření pro zavedení interdisciplinárních týmů spojujících zdravotní, sociální a policejní pomoc při odhalování a stíhání případů domácího násilí za rok 2010* [online]. © 2021 Ministerstvo vnitra České republiky [cit. 26. 2. 2022]. Dostupné na [www.https://www.mvcr.cz/mvcren/docDetail.aspx?docid=21628540&doctype=ART](https://www.mvcr.cz/mvcren/docDetail.aspx?docid=21628540&doctype=ART)

⁹⁵ Srov. ŠPATENKOVÁ, N. a kol. *Krizová intervence pro praxi*, s. 24-27.

⁹⁶ Srov. VONKOVÁ, J., SPOUSTOVÁ, I. *Domácí násilí z pohledu žen a dětí*, s. 190.

Každé intervenční centrum, které je členem Asociace poskytovatelů sociálních služeb, se řídí standardy kvality a jeho služby nejsou v rozporu s lidskými právy. Centra poskytují pomoc osobě, která pomoc vyhledá a současně spolupracují s dalšími službami či institucemi napříč obory, které se nacházejí v regionu.⁹⁷

Lidská práva jsou neodlučitelnou součástí každého člověka a odpovídají rozumu i požadavku svědomí. Tato práva jsou praktickým rozumem a svědomím a platí pro všechny osoby bez rozdílu. Také je můžeme chápat jako vymezení norem, které jsou nepostradatelné v lidské důstojnosti. Z toho plyne, že jsme si všichni rovni.⁹⁸

3.1 Cíle intervenčních center

Hlavním cílem intervenčních center je pomoci osobám ohroženým domácím násilím, vyhledat řešení klientovy krizové situace a vrátit ho zpět k běžnému životu.⁹⁹

Cílem krizové intervence je oběť domácího násilí přimět k tomu, aby využila pomoci intervenčního centra. Intervenční centra pracují v rámci multidisciplinárního týmu s jinými organizacemi a pracují zde kvalifikovaní a odborně proškolení pracovníci, kteří se specializují na danou problematiku ze tří oblastí (právo, psychologie a sociální práce), tudíž je zde pomoc pro klienty kompetentní a komplexní.¹⁰⁰

System pomoci obětem domácího násilí dle Voňkové a Spoustové:

- 1) První etapa: tato etapa spočívá v zasáhnutí státu, především ze strany policie, která izoluje násilnou osobu od osoby ohrožené domácím násilím.
- 2) Druhá etapa: je to takzvaná intervence profesionálů v rámci multidisciplinárního týmu a dalších institucí, která situaci řeší po dobu deseti dnů (to je lhůta, ve které platí vykazání násilné osoby od ohrožené).
- 3) Třetí etapa: po lhůtě deseti dnů se ohrožená osoba rozhoduje, zda se násilník do přirozeného prostředí vrátí, či se vztah mezi nimi ukončí. V tomto případě

⁹⁷ Srov. Ministerstvo vnitra ČR. *Informace o plnění opatření pro zavedení interdisciplinárních týmů spojujících zdravotní, sociální a policejní pomoc při odhalování a stíhání případů domácího násilí za rok 2010* [online]. © 2021 Ministerstvo vnitra České republiky [cit. 26. 2. 2022]. Dostupné na [www.https://www.mvcr.cz/mvcren/docDetail.aspx?docid=21628540&doctype=ART](https://www.mvcr.cz/mvcren/docDetail.aspx?docid=21628540&doctype=ART)

⁹⁸ Srov. FISCHER, O., MILFAIT, R. *Etika pro sociální práci*, s. 96-100.

⁹⁹ Srov. ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N. a kol. *Domácí násilí*, s.144-145.

¹⁰⁰ Srov. ŠPATENKOVÁ, N. a kol. *Krize a krizová intervence*, s. 205.

je klient informován o tom, že násilí, které bylo páchané doposud nemusí tímto incidentem končit, ale může přetrvávat, nebo se dokonce zhoršovat.¹⁰¹

3.2 Služby intervenčních center

Intervenční centra zajišťují následnou pomoc ohrožené osobě především v rovině sociální, právní, zdravotní a psychologické. Také zprostředkovávají spolupráci a informovanost mezi jednotlivými centry a dalšími subjekty. Služby, které poskytuje intervenční centrum, staví na dobrovolnosti a závisí na rozhodnutí ohrožené osoby. Pracovník intervenčního centra by měl zabránit tomu, aby u klienta došlo k závislosti na službě. Služba by měla klientovi napomoc tak, aby převzal svou vlastní odpovědnost za řešení dané situace. Intervent by měl klienta vést k tomu, aby byl schopný svoji situaci řešit sám a aby se obrátil na svoji rodinu, přátele či známé. Centrum u klientů zvyšuje samostatnost a nezávislost na sociálních službách.¹⁰²

Krizová pomoc u klientů, kteří se nacházejí v ohrožení života nebo zdraví, je velice specifická. Poskytování specifické pomoci dle Voňkové a Spoustové:

- Osobám, které jsou ohrožené domácím násilím, poskytnout bezprostřední individuální a sociální pomoc.
- Povinností intervenčního centra je vyhledat a kontaktovat ohroženou osobu domácím násilím. Policie dává intervenčnímu centru podnět a ten musí ohroženou osobu do 48 hodin kontaktovat. Při kontaktu s ohroženou osobou by se měl intervent ujistit, zda ohrožená osoba porozuměla všem sděleným informacím, zda je ochrana, která ji byla zajištěna, dostatečná a dále by měl intervent zjistit, zda ohrožená osoba zahájí následnou pomoc, kterou potřebuje.
- Pro intervenční centra je povinností zachovat mlčenlivost, poskytnuté informace může sdělit pouze v případech, kdy dostane od klienta svolení, a to je většinou při řešení trestních úkonů.
- Centra mají povinnost informovat krajský úřad a oznámit počty ohrožených osob, kterým byla zprostředkována pomoc.¹⁰³

¹⁰¹ Srov. VOŇKOVÁ, J., SPOUSTKOVÁ, I. *Domácí násilí z pohledu žen a dětí*, s. 190.

¹⁰² Srov. ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N. a kol. *Domácí násilí*, s. 145-148.

¹⁰³ Srov. VOŇKOVÁ, J., SPOUSTKOVÁ, I. *Domácí násilí z pohledu žen a dětí*, s. 191.

Intervenční centra také nabízejí služby pro tak zvané nízkoprahové klienty. Tato služba spočívá v pomoci osobám, které se cítí být doma ohroženy násilím, ale událost nenahlásili na policii a pomoc intervenčního centra vyhledaly samy, anebo událost policii nahlásily, ale ta neudělila násilné osobě vykazání a udělala jiná opatření. Nízkoprahový klient může zvolit první kontakt telefonicky, nebo e-mailem, ale také může přijít osobně do intervenčního centra. Další skupinu klientů nazýváme ochránce. Jsou to lidé, kteří se setkávají s domácím násilím ve svém blízkém okolí, třeba v rodině nebo u přátel. Ti vyhledají pomoc intervenčních center pro případné zorientování se v situaci. Většinou tyto klienti chtějí podpořit a zjistit co nejvíce informací, jak mohou pomoci osobě, která je ohrožena násilím.¹⁰⁴

V každém kraji je koordinátor krizové pomoci pro osoby ohrožené domácím násilím. Jejich klíčovým úkolem je vytvořit interdisciplinární tým, který bude spolupracovat na prevenci domácího násilí a snažit se zmírnit jeho následky.¹⁰⁵

Intervenční centra mají pro poskytování svých služeb určitá pravidla, s kterými je každý klient seznámen:

- Všechny služby intervenčního centra jsou bezplatné.
- Pokud vyhledá klient službu sám a není v režimu vykazání, může využívat služby centra anonymně.
- Intervent má s klientem ústní smlouvu (pokud si klient přeje písemnou smlouvu, může být sepsána), kterou v průběhu spolupráce může změnit, a to se zapisuje do dokumentace.
- Dobu trvání intervence, po kterou se s klientem spolupracuje, stanovuje intervent podle potřeby a závažnosti situace.
- Klient musí být aktivní ve svém řešení problémové situace.
- Délka konzultace trvá v rozmezí 50 - 60 minut.
- Klient je informován o stížnosti, kterou může podat v případě, že není se sociální službou spokojen.

¹⁰⁴ Srov. ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N. a kol. *Domácí násilí*, s.146.

¹⁰⁵ Srov. VOŇKOVÁ, J., SPOUSTKOVÁ, I. *Domácí násilí z pohledu žen a dětí*, s. 191.

- Pokud si klient přeje mít další osoby na konzultaci (rodinu, přátele...), musí se předem domluvit s interventem. Na konzultaci může být přítomen také další odborník, ale pouze pokud k tomu klient poskytne souhlas. Při případném nesouhlasu je klient respektován a intervent jeho odmítnutí zapíše do dokumentace.¹⁰⁶

Intervenční centra se snaží především všem uživatelům, kteří jeho služby využívají, pomoci vyřešit klientovu složitou situaci, která je způsobena dlouhodobou stresovou situací.¹⁰⁷

3.3 Specifika intervence u lidí ohrožených domácím násilím

Důležitá vlastnost, kterou by měl každý sociální pracovník mít a aplikovat ji do práce s klientem, je psychická odolnost. Znamená to, že pracovník dokáže čelit pocitu bezmoci a strachu, kterému je v důsledku této práce vystaven. Sociální pracovník by měl umět přijmout riziko, které souvisí s cílovou skupinou, se kterou spolupracuje. Pracovník by měl umět analyzovat nebezpečí a řešit konflikt, případně si včas zajistit bezpečí. Dále by měla v organizaci fungovat podpůrná síť na pracovišti, ale také soukromí pracovníka. Při práci s klientem může mít pracovník pocit, že klientova situace je shodná nebo podobná s jeho vlastními zážitky z minulosti, které mohou v pracovníkovi vyvolat zraňující nebo ohrožující pocity. Proto je důležité, aby měl tyto situace v sobě pracovník zpracované a nezasahovaly do jeho profese. Sociální pracovník by měl být emočně stabilní a nejednat pod emočním vlivem. V případech, kdy sociální pracovník nezvládne emoční zatížení, má možnost požádat o intervizi (kolegu) nebo supervizi (externího pracovníka). Pracovník musí ke klientovi přistupovat bez předsudků, nehodnotit, pomoc poskytovat bez nátlaku na rychlost řešení. Pracovník by měl působit a jednat citlivě a odmítat jakékoli násilí.¹⁰⁸

Specifické znaky krizové intervence podle Špatenkové jsou stanovené takto:

- Okamžitá pomoc – pomoci klientovi co nejrychleji

¹⁰⁶ Srov. ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N. a kol. *Domácí násilí*, s. 147.

¹⁰⁷ Srov. Tamtéž, s. 147.

¹⁰⁸ Srov. Sociální noviny. Mgr. Zdena Zuzana Bednářová. *Role sociálního pracovníka zaměřeného na práci s osobami ohroženými domácím násilím* [online]. Praha 3 Konfederace sociálních služeb [cit. 26. 2. 2022]. Dostupné na [www. http://socialninovinky.cz/novinky-v-socialni-oblasti/559-role-socialniho-pracovnika-zamereneho-na-praci-s-osobami-ohrozenymi-domacim-nasilim-mgr-zuzana-bednarova](http://socialninovinky.cz/novinky-v-socialni-oblasti/559-role-socialniho-pracovnika-zamereneho-na-praci-s-osobami-ohrozenymi-domacim-nasilim-mgr-zuzana-bednarova).

- Redukce ohrožení – emocionální podpora klienta, ujištění klienta v pocitu bezpečí a snaha pomoci klientovi zajistit materiální potřeby jako je jídlo, zajištění obydlí apod.
- Koncentrace na problém tady a teď – analýza historie krize pro její podstatu, ale důležitější v krizové intervenci je zjištění aktuální situace a problému.
- Časové ohraničení – na začátku je důležité se setkávat pravidelně.
- Intenzivní kontakt – pravidelné a časté setkávání intervenanta s klientem.
- Strukturovaný, aktivní, někdy i direktivní přístup – krizový intervent má být empatický, naslouchavý až direktivní.
- Individuální přístup – každý klient na danou krizi reaguje jinak, tudíž sociální pracovník nemusí vyhovět všem klientům.¹⁰⁹

Pro klienta je důležitá podpora a pomoc organizace. Intervenční centra mají podporu a pomoc klientů jako poslání. Oběti ohrožené domácím násilím, které do centra přišly, potřebují a žádají o pomoc praktickou, ale i o pomoc duševní, která je podpoří. Tyto tři složky pomoci a podpory klient potřebuje:

- 1) Pomoc materiální – zajistit klientovi bydlení, které bude bezpečné, pokud má klient dítě, pomoci mu s jeho péčí, informovat a seznámit klienta s přístupem k dalším veřejným službám, které může klient využít, nebo je bude v řešení své nepříznivé situace potřebovat.
- 2) Podpora psychická – poskytnout klientovi rady, které budou krátkodobého nebo dlouhodobého charakteru, klient musí být veden k aktivnímu řešení situace, zajistit klientovi schůzky, které u něho podporují sebeúctu a rozvoj sebedůvěry, sdělit mu možnost o skupinách vzájemné podpory.
- 3) Pomoc právní – ta se týká především majetku, vyřešení ekonomické stránky a s ní spojené finanční podpory a podpory sociální. Pokud má klient děti, tak se zde mohou řešit věci týkající se právní pomoci ohledně nezletilých.¹¹⁰

Pracovníci v pomáhající profesi musí myslet především na to, že oběť má pocity zahanbení, ponížení a v horším případě si dává násilí za vinu. Proto je pro oběti

¹⁰⁹ Srov. ŠPATENKOVÁ, N. a kol. *Krizová intervence pro praxi*, s.16

¹¹⁰ Srov. MATOUŠEK, O., KOLÁČOVÁ, J., KODYMOVÁ, P. *Sociální práce v praxi*, s. 240-241.

ohroženými domácím násilím důležitá podpora a pocit, že na řešení problémové situace nejsou sami. Důležitým cílem je, aby oběť došla k názoru, že za násilí nenese vinu ona. Přínosem by mohla být pro oběť svépomocná skupina, kde může být jiná oběť s podobným příběhem.¹¹¹

3.4 Přehled intervenčních center v krajských městech České republiky

V České republice máme v současné době 16 intervenčních center, které jsou sdruženy Asociací pracovníků intervenčních center v ČR. Intervenční centra jsou zřízena v každém krajském městě. V rámci zkvalitňování sociálních služeb, ale především pro lepší dostupnost cílové skupiny, na kterou se intervenční centra zaměřují, jsou zřizována kontaktní centra nebo detašovaná pracoviště i v jiných městech než v krajských.¹¹²

Přehled intervenčních center v České republice, která jsou součástí Asociace pracovníků intervenčních center:

Intervenční centrum SPONDEA Brno: Poskytuje odbornou pomoc osobám ohroženým domácím násilím. Pomoc je také poskytována rodinným příslušníkům a blízkým osobám, které podporují osobu v řešení situace domácího násilí. **Kontakt: 739 078 078.**¹¹³

Intervenční centrum České Budějovice: Intervenční centrum spadá pod diecézní charitu. Intervenční centrum pomáhá osobám od 16 let, které žijí v Jihočeském kraji. Posláním tohoto intervenčního centra je bezpečí a řešení krizové situace osob, které jsou ohroženy domácím násilím. Cílem je pomoci klientovi, zajistit bezpečné prostředí a vyřešit jeho krizovou situaci. **Kontakt: 386 323 016.**¹¹⁴

Intervenční centrum Havířov: Posláním tohoto intervenčního centra je pomoc lidem v oblastech jejich krize s domácím násilím. Centrum nabízí bezplatné sociální

¹¹¹ Srov. MATOUŠEK, O., KOLÁČOVÁ, J., KODYMOVÁ, P. *Sociální práce v praxi*, s. s. 241.

¹¹² Srov. ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N. a kol. *Domácí násilí*, s.144-145.

¹¹³ Srov. Ic-Brno. *Jak vám můžeme pomoci?* [online]. 2020 SPONDEA, z. ú. [cit. 26. 2. 2022]. Dostupné na [www.https://www.ic-brno.cz/](https://www.ic-brno.cz/).

¹¹⁴ Srov. Diecézní charita České Budějovice. *Intervenční centrum pro osoby ohrožené domácím násilím.* [online]. 2020 SPONDEA, z. ú. [cit. 26. 2. 2022]. 2020 Diecézní charita ČB. Dostupné na www.https://www.dchcb.cz/jak-pomahame/sluzby-strediska-dchcb/intervencni-centrum/.

poradenství a terapeutické činnosti. Je nahlíženo na individuální potřeby klienta a respektování jeho lidské důstojnosti. **Kontakt: 596 611 239**¹¹⁵

Intervenční centrum Hradec Králové: Intervenční centrum v Hradci Králové je zřízené pod oblastní charitou. Cílovou skupinou pro toto centrum jsou lidé ohrožení domácím násilím. Sociální služby poskytované od 16 let. Toto centrum je bezplatné a umožňuje osobní, telefonický a emailový kontakt. **Kontakt: 774 591 383.**¹¹⁶

Intervenční centrum Kladno: Intervenční centrum je součástí Poradny pro rodinu v Rakovníku. Toto centrum není věkově omezeno. Poskytuje pomoc ve Středočeském kraji osobám ohroženým násilným chováním. Jde o podporu klientů a předávání informací, jak mají danou situaci vyřešit. Služby jsou jak ambulantní, tak terénní a jsou nabízeny bezplatně. **Kontakt: 605 765 883.**¹¹⁷

Intervenční centrum Liberec: Centrum je bezplatné, anonymní a diskrétní. Služby jsou poskytovány obětem domácího násilí. Intervenční centrum má stanoveny tři cíle a ty jsou vyřešit krizovou situaci klienta, zajistit bezpečí klienta a zajistit mezioborovou spolupráci. Služby jsou poskytovány osobám, které žijí na území Libereckého kraje. **Kontakt: 482 311 632.**¹¹⁸

Intervenční centrum Nymburk: Intervenční centrum nabízí psychosociální poradenství a také sociálně-právní poradenství, krizovou intervenci. Dále poskytují spolupráci s dalšími institucemi, organizacemi a psychoterapii. Podporují klienty v bezpečnostních a právních úkonech. **Kontakt: 775 561 847.**¹¹⁹

Intervenční centrum Olomouc: V intervenčním centru klientovi pomohou sestavit bezpečnostní plán a vypracovat návrh na ochranu před domácím násilím. Centrum

¹¹⁵ Srov. Slezská diakonie. *Obtížné životní situace – rodina, děti*. [online]. 2022 Railsformers s. r. o. [cit. 26. 2. 2022]. Dostupné na www. <https://www.slezskadiakonie.cz/sluzby/obtizne-zivotni-situace/obtizne-zivotni-situace-sluzby>.

¹¹⁶ Srov. Oblastní charita Hradec Králové. *Intervenční centrum*. [online] 2021 Oblastní charita HK [cit. 26. 2. 2022]. Dostupné na www. <https://www.charitahk.cz/komu-a-jak-pomahame/osobam-ohrozenym-domacimnasilim/>.

¹¹⁷ Srov. Zařízení sociální intervence Kladno. *Intervenční centrum*. [online]. 2022 Zařízení sociální intervence Kladno. [cit. 26. 2. 2022]. Dostupné na www. <https://www.zsi-kladno.cz/intervencni-centrum/>

¹¹⁸ Srov. Intervenční centrum pro osoby ohrožené domácím násilím. Činnost IC. [online]. 2020 centrum intervenčních a psychosociálních služeb Libereckého kraje, p. o. [cit. 26. 2. 2022]. Dostupné na www. <http://intervencni-centrum.cipslk.cz/cinnostic.html>.

¹¹⁹ Srov. Respondeo – domácí násilí. *Domácí násilí* [online]. 2020 Respondeo, z. s. [cit. 26. 2. 2022]. Dostupné na www. <https://www.respondeo.cz/domaci-nasili/>.

poskytuje emocionální a psychologickou podporu. Dále zprostředkovávají další služby pro klienty a navazují pomoc s dalšími odborníky. Jejich činností je krizová intervence spojená s konzultacemi právníka a psychologa. **Kontakt: 774 406 453.**¹²⁰

Intervenční centrum Ostrava: Intervenční centru působí pro okresy Ostrava, Opava a Nový Jičín. Pomáhá ohroženým osobám domácím násilím. Do intervenčního centra je vhodné se předem objednat. Intervenční centrum spadá po Bílý kruh bezpečí. **Kontakt: 739 449 275.**¹²¹

Intervenční centrum Pardubice: Intervenční centrum poskytuje služby na základě osobního nebo telefonické objednání obětem domácího násilí na území Pardubického kraje. Poskytuje pomoc sociální, psychologickou, lékařskou a právní. **Kontakt: 466 260 528.**¹²²

Intervenční centrum Plzeň: Centrum je určeno pro osoby ohrožené domácím násilím a pronásledováním. Služby nabízí na území Plzeňského kraje, bezplatně a dobrovolně a poskytuje ambulantní a terénní formu pomoci. Centrum rozšířilo své služby do komunitního centra v Horšovském Týně. Cílem služeb je podpora ohroženého člověka. Intervenční centrum poskytuje pomoc osobám starším 16 let. **Kontakt: 777 167 004.**¹²³

Intervenční centrum Praha: Intervenční centrum nabízí služby obětem domácího násilí bez omezení věku a pohlaví. Centrum dále poskytuje telefonické a osobní konzultace. Nabízené služby jsou bezplatné a lze vystupovat anonymně. Pomáhají obětem v oblasti sociálně-právní, právní a psychologické. Cílovou skupinou jsou původci

¹²⁰Srov. Středisko sociální prevence Olomouc. *Intervenční centrum Olomouc*. [online]. 2020 Copyright Domovy online. [cit. 26. 2. 2022]. Dostupné na [www. https://www.ssp-ol.cz/intervencni-centra/odborna-pomoc](https://www.ssp-ol.cz/intervencni-centra/odborna-pomoc).

¹²¹Srov. Domáci násilí. *Intervenční centrum Ostrava*. [online]. 2009 Bílý kruh bezpečí, z. s. [cit. 26. 2. 2022]. Dostupné na [www. https://www.domacinasili.cz/intervencni-centrum/](https://www.domacinasili.cz/intervencni-centrum/).

¹²² Srov. SKP centrum o. p. s. *Intervenční centrum*. [online]. 2017 SKP-centrum o. p. s. [cit. 26. 2. 2022]. Dostupné na [www. https://www.skp-centrum.cz/nase-sluzby-a-projekty/intervencni-centrum](https://www.skp-centrum.cz/nase-sluzby-a-projekty/intervencni-centrum).

¹²³ Srov. Diecézní charita Plzeň. *Intervenční centrum Plzeňského kraje* [online]. 2022 Charita Česká republika [cit. 26. 2. 2022]. Dostupné na [www. https://www.dchp.cz/jak-pomahame/v-plzenskem-kraji/pomoc-v-krizovych-situacich/intervencni-centrum-plzenskeho-kraje/](https://www.dchp.cz/jak-pomahame/v-plzenskem-kraji/pomoc-v-krizovych-situacich/intervencni-centrum-plzenskeho-kraje/).

domácího násilí, vykázané osoby, páry, u nichž dochází k vzájemnému násilí a osoby, které řeší majetkoprávní situaci. **Kontakt: 281 911 883.**¹²⁴

Intervenční centrum Sokolov: Intervenční centrum nabízí pomoc obětem domácích násilí v Karlovarském kraji, dále centrum poskytuje pomoc na pracovištích v Chebu a Karlových Varech. Zaměřují na osoby, které jsou důsledkem domácích násilí pronásledovány. Centrum poskytuje telefonické nebo písemné konzultace. Pomáhá klientům krizové situaci porozumět a řešit ji. Služby jsou poskytovány bez omezení věku. **Kontakt: 359 807 001.**¹²⁵

Intervenční centrum Ústí nad Labem: Intervenční centrum poskytuje pomoc osobám starším 15 let. Centrum nabízí osobní kontakt, pobytový program, terénní služby, spolupráci s institucemi, právní poradenství. Je určeno pro osoby, které trpí domácím násilím, osoby pronásledované bývalými partnery, ale i osobám, u nichž k vykazání nedošlo, ale situaci chtějí řešit. **Kontakt: 475 511 811.**¹²⁶

Intervenční centrum Vysočina: Intervenční centrum se řídí hlavními principy bezplatnosti, zákonnosti, mlčenlivosti, respektu, anonymity, profesionality a dobrovolnosti. Své služby nabízí osobám ohroženým domácím násilím starším tří let a na území kraje Vysočina. Klienty centra mohou být osoby, které jsou domácím násilím ohrožené, ohrožené osoby, které centrum vyhledaly samy, osoby, které hledají informace o problematice domácích násilí a osoby, které jsou partnerem pronásledovány. **Kontakt: 567 215 532.**¹²⁷

Intervenční centrum Zlín: Základní činností intervenčního centra jsou služby sociálně terapeutické, pomoc uplatňovat práva, pomoc při komunikaci, pomoc při vyřizování běžných záležitostí. Pomáhají osobám ohroženým domácím násilím.

¹²⁴ Srov. Intervenční centrum pro osoby ohrožené domácím násilím. *Naše služby*. [online]. 2017 Intervenční centrum, CSSP [cit. 26. 2. 2022]. Dostupné na [www. https://www.intervencnicentrum.cz/copy-of-o-nas](https://www.intervencnicentrum.cz/copy-of-o-nas).

¹²⁵Srov. Pomoc v nouzi, o. p. s. *Intervenční centrum*[online]. 2010 Copyright [cit. 26. 2. 2022]. Dostupné na [www. http://www.pomocv nouziops.cz/www/script/main.php?ac=stranka&id=4&menu=4](http://www.pomocv nouziops.cz/www/script/main.php?ac=stranka&id=4&menu=4).

¹²⁶ Srov. Spirála Ústecký kraj, z. s. *Poradna pro osoby ohrožené domácím násilím* [online]. 2020 Spirála, Ústecký kraj z. s. [cit. 26. 2. 2022]. Dostupné na [www. https://spirala-ul.cz/sluzby/poradna-pro-osoby-ohrozene-domacim-nasilim/](https://spirala-ul.cz/sluzby/poradna-pro-osoby-ohrozene-domacim-nasilim/).

¹²⁷Srov. Intervenční centrum. *Krizová pomoc pro osoby ohrožené domácím násilím*. [online]. 2022 Psychocentrum - manželská a rodinná poradna Kraje Vysočina [cit. 26. 2. 2022]. Dostupné na [www. https://www.intervencni-centrum.cz/index.php?oid=4697570](https://www.intervencni-centrum.cz/index.php?oid=4697570).

Intervenční centrum působí ještě v Kroměříži, Uherském Hradišti a Vsetíně.
Kontakt: 577 018 265.¹²⁸

Tento přehled Intervenčních center na území České republiky je součástí sdružení Asociace pracovníků intervenčních center. Výše zmíněná centra poskytují sociální služby, které jsou určeny osobám ohroženým domácím násilím. Hlavním cílem asociace je zastupovat zájmy svých členů a napomáhat v jejich spolupráci při dalším poskytování jimi nabízených sociálních služeb.¹²⁹

¹²⁸Srov. Centrum poradenství pro rodinné a partnerské vztahy. *Intervenční centra* [online]. 2022 Copyright centrum-poradenství.cz [cit. 26. 2. 2022]. Dostupné na www. <http://www.centrum-poradenství.cz/47-pracoviste-zlin.htm>.

¹²⁹Srov. Asociace pracovníků sociálních služeb. *Poslání a činnost APIC* [online]. 2012 Copyright Asociace pracovníků intervenčních center [cit. 27. 2. 2022]. Dostupné na www. http://www.domaci-nasili.cz/?page_id=145.

4 Etická dilemata v oblasti domácího násilí

V této kapitole se zaměříme na etická dilemata v sociální práci. Kapitola obsahuje několik podkapitol, které se týkají charakteristiky etického problému a etického dilematu. Na základě prostudované odborné literatury, která byla pro zpracování Diplomové práce využita, byli zjištěno, že nejčastěji jsou jako etická dilemata v sociální práci uváděny hranice oznamovací povinnosti a hranice mlčenlivosti. Problematika těchto dvou dilemat je natolik zajímavá, že byla zvolena jako stěžejní téma této diplomové práce. Jako součást těchto dvou podkapitol jsou uvedeny etické teorie, kterými lze tato dilemata řešit. Ve čtvrté kapitole vycházíme především z knih *Etika pro sociální práci* od Oldřicha Fischera a Reného Milfaita, *Aplikovaná etika v sociální práci* od Andreje Mátela, Milana Schavela, Pavla Mühlpachra a Tibora Romana a také z knihy *Krise a význam pomáhajících prvního kontaktu, Aplikace v kontextu rodinného násilí* od Terezy Cimrmannové a kolektivu.

V této kapitole se zaměříme na vysvětlení pojmů morálky, hodnot, profese a etiky, které jsou v sociální práci důležité a velmi potřebné. Znalost a osvojení si těchto pojmů může sociálnímu pracovníkovi pomoci v řešení problémových situací a etických dilemat.

Morálka je směrnice lidského jednání. Má charakter individuální a sociální. Morálka je daná a neutváří se pro každou generaci zvlášť. Neutváří se také pouze pro jednotlivce, ale i pro více členů. Morálka požaduje jednou za čas kritiku, která přispívá k morálnímu vývoji sociálního řádu. Hodnoty jsou součástí morálky, vycházejí z ní, jsou pro nás důležité a mají velmi významný charakter. Hodnoty souvisí s naším rozhodováním.¹³⁰

Etika je teorie morálky. Etika studuje morálku a s ním spojené rozumové jednání. Cílem je zajistit odpovědné jednání. Etika není schopna zajistit návod, jak by měl sociální pracovník rozhodnout nebo jednat v případech řešení klientovy situace.¹³¹

Profese se vyznačuje určitou odborností daného oboru. Pro výkon povolání je nutné absolvovat odborné studium, které profese vyžaduje. Součástí profese je velká míra

¹³⁰ Srov. MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*, s. 22.

¹³¹ Srov. Tamtéž, s. 22.

kontroly a samosprávy. Morální kodex by měl být pro pracovníka přísnější, aby nemohl zneužívat moci či autority, které mu povolání poskytuje.¹³²

Etika je disciplína, která má především praktický rozměr a jde v ní v zásadě o dobro. Definice dobra má tři teorie:

1) Intuicionismus – tento pojem vychází ze slova intuice. Dobro jako takové není snadné definovat, každý člověk by měl vědět, co je pro něho dobré. Proto dobro poznáme pouze rozumovým vhladem nebo intuicí, kterou má člověk již od dětství.

2) Emotivismus – tato teorie nám říká, že to, co je pro nás dobré, v nás vyvolává příjemné emoce a s ním spojené to, co se nám líbí a je nám příjemné. Pokud člověk hodnotí jednání, je v tomto případě subjektivní.

3) Chápání dobra, které odpovídá očekávání nebo žádosti – dobro by mělo mít hodnotný charakter, například ušlechtilý, užitečný či přinášející potěšení. Tento přístup má za cíl analyzovat lidské jednání (je to něco, co uspokojuje moji žádost). Pro člověka je přirozené směřovat k dobru, ale neznamená to, že jednání, které jedinec zvolí, bude vždy eticky správné.¹³³

Specifika etiky v sociální práci mají tři body, které sociálnímu pracovníkovi ukazují možnost budování kritiky v profesních situacích, které nám ukazují dobro či zlo především u klientů. Také sociálnímu pracovníkovi pomáhá vybudovat zdravé sebevědomí k jeho zodpovědnosti ke klientům. Etika vyžaduje schopnosti a to zejména:

- 4) Odstup: Sociální pracovník by se na danou situaci měl dívat s odstupem a s ohledem na hranice.
- 5) Uvažování: Sociální pracovník by měl vytvořit scénář nebo hypotézu, která má přijatelné řešení situace.
- 6) Analýza: Sociální pracovník by měl mít analýzu scénáře řešení situace, který nahlíží na všechny strany etických vlivů a na hodnotu řešení. Také by zde mělo být zahrnuto, jaký dopad mělo řešení na všechny zúčastněné osoby situace.¹³⁴

¹³² Srov. Tamtéž, s. 22.

¹³³ Srov. FISCHER, O., MILFAIT, R. *Etika pro sociální práci*, s. 50.

¹³⁴ Srov. FISCHER, O., MILFAIT, R. *Etika pro sociální práci*, s.18.

U sociálních pracovníků často dochází k pocitům viny a strachu a to zejména v případech, kdy je nutné učinit etické rozhodnutí, které je složité. Velmi často se sociální pracovníci bojí následků, které bude rozhodnutí mít. Podle Sarah Banksové jde o to, aby sociálním pracovníkům byl poskytnut dostatek odvahy a negativní pocity se začaly redukovat. Na to, jak sociální pracovník v klientovo situaci rozhoduje, může mít vliv i organizace, ve které sociální pracovník pracuje. Pokud má organizace mechanicko-byrokratický přístup (velká míra autority, sociální pracovník nemá dostatečný prostor pro kolegiální rozhodování), má sociální pracovník velmi minimální možnosti rozhodování. Etika by měla v sociální praxi zajišťovat především lidskou dimenzi. Sociální pracovník by měl znát především etický kodex, který je pro výkon jeho profese velmi důležitý. Ten se pojí s etickými principy, které by měly být aplikovány při výkonu profese na konkrétní řešení případu s klientem.¹³⁵

Většina autorů hovoří o rozlišení dvou pojmů, a to etického problému a etického dilematu. Při rozhodování ve složité životní situaci většina jedinců nazývá tento problém jako dilema, ale vždy se o dilema jednat nemusí. Měli bychom rozlišovat rozdíl mezi etickým problémem a etickým dilematem.¹³⁶

Sarah Banksová (1995) naznačila situace, které mohou u sociálního pracovníka vyvolat etické dilema nebo etický problém:

- Sociální pracovník může mít málo zkušeností či znalostí, které se mohou projevit v řešení klientovy situace.
- Sociální pracovník má pocity nejasnosti, a to z pravidel, které z nich plynou.
- Sociální pracovník má nedostatek důvěry.
- Sociální pracovník přehlíží celkovou situaci a zaměřuje se pouze na jednotlivce.
- Sociální pracovník vnímá celistvou situaci klienta a vidí ji jako neovladatelnou.¹³⁷

¹³⁵ Srov. OPATRŇY, M. *Sociální práce a teologie*, s. 220.

¹³⁶ Srov. MÁTEL, A., SCHAVEL, M., MÜHLPACHR, P., ROMAN, T. *Aplikovaná etika v sociální práci*, s. 110.

¹³⁷ Srov. HOLÁ, L., *Mediace v teorii a praxi*, s. 150.

Rozdíl mezi těmito pojmy charakterizují podkapitoly 4.1 a 4.2, kdy podkapitola 4. 1 řeší charakteristiku etického problému a podkapitola 4. 2 charakterizuje etická dilemata.

4.1 Co je etický problém

Etický problém se vyznačuje tím, že má alespoň jedno správné řešení, nebo aspoň jedno správné možné řešení. Etický problém může sociální pracovník řešit v případě, když má přijmout rozhodnutí, s kterým se není schopen identifikovat. Etický problém nastává tehdy, když například klient nespadá do sociální služby, kterou je nabízena a klientovi nelze pomoci, případně mu nabídnout službu, kterou potřebuje. U sociálního pracovníka toto rozhodnutí může vyvolat pocit viny, lítosti ba dokonce výčitky. S těmito negativními pocity se musí pracovník vyrovnat.¹³⁸

Etický kodex sociálním pracovníkům udává čtyři problémy, se kterými se mohou nejčastěji setkat:

- Kdy má sociální pracovník vstoupit nebo zasáhnout do klientova života, nebo do klientovy rodiny při řešení nežádoucí situace.
- Jakým sociálním problémům má dát sociální pracovník přednost a věnovat jim tak čas a dlouhodobou spolupráci.
- Kolik má sociální pracovník vynaložit pomoci a péče, aby toho klient nezneužil.
- Kdy má sociální pracovník ukončit s klientem poskytovanou sociální službu.¹³⁹

Každý sociální pracovník, který se potýká s řešením etického problému, by měl využít poznatky etických teorií, podle kterých je schopen etický problém zvážit a to i z více úhlů, které nám tyto teorie nabízejí. Díky znalosti a zapojení teorií má sociální pracovník více možností, jak se zachovat při posuzování a rozhodování klientovy situace a tím by pro sociálního pracovníka mohlo být rozhodování odpovědnější. Sociální

¹³⁸ Srov. MÁTEL, A., SCHAVEL, M., MÜHLPACHR, P., ROMAN, T. *Aplikovaná etika v sociální práci*, s. 110.

¹³⁹ Srov. ELIHOVÁ, M., *Sociální práce: Aktuální otázky*, s. 60.

pracovník by měl zohlednit i hodnoty a normy, které souvisejí s jeho profesí a s etickými teoriemi, které jsou od sebe neoddělitelné.¹⁴⁰

Pokud sociální pracovník řeší etický problém, nachází se v situaci, kdy chce klientovi pomoci s řešením klientova problému. Komplikace nastává tehdy, když pracovník nemůže pomoc klientovi poskytnout z důvodu nesplněných kritérií, která jsou stanovena v příslušné instituci. To lze vyřešit tak, že sociální pracovník odkáže klienta na instituci, která mu pomůže s jeho problémovou situací.¹⁴¹ Tato situace může nastat, když klient ohrožený domácím násilím dochází do intervenčního centra a zároveň se nachází ve finanční tísní. Sociální pracovník by chtěl klientovi pomoci v řešení jeho finanční situace. Intervenční centrum ale nemůže klientovi poskytnout dávky, které by jeho finanční situaci zlepšily, proto ho odkáže na příslušný úřad práce, který mu s jeho finanční situací pomůže.

4.2 Co jsou etická dilemata

Za etické dilema je označován případ, kdy se sociální pracovník rozhoduje mezi dvěma nebo více možnostmi, které jsou nepřijatelné. V sociální práci se můžeme setkat s velkou škálou etických dilemat a to ke vztahu ke klientovi, zaměstnavateli, ale i ke kolegům, profesi i k celé společnosti.¹⁴²

Brune stanovil druhy dilemat takto:

- Preskriptivní dilema: dilema pojednává o tom, že sociální pracovník má povinnosti, které nemůže splnit.
- Strategické dilema: toto dilema se netýká pouze jednotlivce, ale dvou nebo více osob, rozhodnutí v tomto dilematu je časově omezeno.
- Patové situace: v této situaci není pro rozhodování prostor.¹⁴³

Morální dilema podle Heidbrinka je deprimující situace, kdy sociální pracovník stojí mezi dvěma možnostmi a pro jednu se musí rozhodnout. Obě možnosti jsou negativní, proto

¹⁴⁰ Srov. MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*, s. 32.

¹⁴¹ Srov. MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*, s. 24.

¹⁴² Srov. MÁTEL, A., SCHAVEL, M., MÜHLPACHR, P., ROMAN, T. *Aplikovaná etika v sociální práci*, s. 110.

¹⁴³ Srov. BRUNE, J., P. Dilemma. In DÜWELL, M., HÜBENTHAL, Ch., WERNER, M. H. (Hrsg.) *Handbuch Ethik*, s. 331-337.

se toto dilema nazývá sporným konfliktem. Musil popsal dilemata jako zjevná (pracovník se rozhoduje mezi dvěma neslučitelnými dilematy, které mohou vyvolat konflikt s okolím nebo boj motivů) a latentní (okolnosti a naléhavost dilematu ustupuje, latentní dilema se přemění na zjevné a řešení dilematu se na čas odloží).¹⁴⁴

Dle Fialové a Levické (2010) se etická dilemata rozdělují do čtyř kategorií. Do první kategorie řadíme rozhodnutí, kdy a zda zasahovat do života klienta. V druhé kategorii je stanoveno, které klienty upřednostnit a kterým klientům věnovat více času. Třetí kategorie nám sděluje, kolik pomoci máme klientovi poskytnout, abychom ho motivovali ke změně životních postojů a dovedli ho k zodpovědnému jednání. Poslední, tedy čtvrtá kategorie, určuje, kdy přestat s poskytováním služeb.¹⁴⁵

Sociální pracovník se může ocitnout v konfliktu zájmů. Dle Mezinárodní federace sociálních pracovníků jsou stanoveny takto:

- Mezi pracovníkem a klientem
- Mezi klienty
- Mezi skupinami všech klientů
- Mezi skupinou klientů a celé populace
- Mezi systémy¹⁴⁶

Nečasová popsala tři oblasti, v nichž dochází k etickému problému a etickému dilematu. První oblast se týká práv a kvality života jedince, zaměřuje se na vztah sociálního pracovníka a klienta. Druhou oblastí je obecné blaho, tedy jaký máme vztah ke společnosti a jaké požadavky na nás klade zaměstnavatel. Poslední oblast se týká nerovnoprávnosti a strukturálního útlaku, dosažení změny ve skupině, který ovlivní společnost.¹⁴⁷

Sociální pracovník by měl při řešení etického dilematu dodržet postup, který mu napomáhá celou situaci řešit.

¹⁴⁴ Srov. STACHOVÁ, V. *Etická dilemata sociálních pracovníků při práci s obětí domácího násilí*, s. 19-20.

¹⁴⁵ Srov. PLAČKOVÁ, M. *Etika péče v sociální práci*, s. 12.

¹⁴⁶ Srov. MÁTEL, A., SCHAVEL, M., MÜHLPACHR, P., ROMAN, T. *Aplikovaná etika v sociální práci*, s. 111.

¹⁴⁷ STACHOVÁ, V. *Etická dilemata sociálních pracovníků při práci s obětí domácího násilí*, s. 19-20.

- Sociální pracovník by měl pojmenovat (identifikovat) etická dilemata a měl by do nich zahrnout všechny hodnoty a povinnosti, které jsou v konfliktu obsaženy.
- Sociální pracovník by se měl zamyslet nad tím, koho se etické dilema bude dotýkat. Zde máme na mysli, jakého jednotlivce, popřípadě skupiny a organizace do etického dilematu budeme zapojovat.
- Sociální pracovník musí důkladně zvážit, jak bude jednat a jaké zvolí postupy. Musí brát v úvahu kladné, ale i ty záporné důsledky pro všechny, kteří se na této situaci podílejí. Dalším důležitým bodem je zvážit pro a proti všech možných způsobů jednání. Zde bereme v úvahu etické principy a etické teorie, etická doporučení, etický kodex a s ním spojené právní normy, metody sociální práce a také nesmíme zapomenout na hodnoty sociálního pracovníka.
- Pro sociálního pracovníka může mít velký přínos v řešení etického dilematu supervize a především komunikace s ostatními pracovníky organizace. Pokud sociální pracovník využije tohoto postupu, je možné etické dilema vyřešit. Etické dilema by mělo být zdokumentované a jeho řešení vyhodnocené.¹⁴⁸

Při řešení etických dilemat je velmi těžké udělat konečné rozhodnutí. Každá situace je jiná jedinečná a může být i neopakovatelná. Rozhodnutí v tomto případě stojí pouze na sociálním pracovníkovi, konkrétně na jeho zkušenostech a vědomostech. Proto by začínající pracovníci měli pracovat pod vedením zkušených sociálních pracovníků. Sociální pracovník musí umět udělat rozhodnutí v každé situaci a to i v takové, která se jeví jako problémová či dilematická.¹⁴⁹

Poslední dvě podkapitoly se zabývají etickými dilematy, která mohou nastat u sociálních pracovníků při řešení problémové situace s klientem. Tato dilemata byla zvolena na základě prostudované odborné literatury, kdy většina autorů uvádí, že tato dvě dilemata jsou nejčastější v sociální práci s lidmi ohroženými domácím násilím. Součástí těchto podkapitol je charakteristika etických teorií, které mohou být v řešení dilemat nápomocné.

¹⁴⁸ Srov. MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*, s. 48.

¹⁴⁹ Srov. MÁTEL, A., SCHAVEL, M., MÜHLPACHR, P., ROMAN, T. *Aplikovaná etika v sociální práci*, s. 113-117.

4.3 Hranice oznamovací povinnosti

Diplomová práce je zaměřena na vymezení etických dilemat, která se týkají oznamovací povinnosti a mlčenlivost. Tato problematika je pro sociální pracovníky stále aktuální a mohou se s tímto problémem setkat prakticky každý den a to zejména u klientů, kteří jsou ohroženi domácím násilím. Sociální pracovníci při své práci vycházejí z etických kodexů, legislativy, standardů kvality a do řešení problémové situace s klientem zapojují etické teorie, které jim pomáhají s řešením klientovy životní situace.

Klient, s kterým sociální pracovník spolupracuje, se může nacházet ve velmi obtížné až rizikové situaci. Tato situace může být pro sociálního pracovníka dilematická. Pracovník stojí před rozhodnutím, zda zasáhnout či nezasáhnout. Sociální pracovníci jsou si vědomi ohlašovací povinnosti, která jim je zákonem dána. Sociální pracovník se potýká s otázkami, zda mu bude klient ještě důvěřovat či službu nadále navštěvovat a využívat.¹⁵⁰

Oznamovací povinnost je stanovena v trestním zákoníku v zákoně č. 40/2009 Sb. Sociální pracovník má povinnost nahlásit trestný čin, který se na klientovi páchá, spáchal nebo připravuje. Cílem oznamovací povinnosti je, aby sociální pracovník trestný čin nahlásil a zabránil tak páchání trestného činu na klientovi.¹⁵¹

Sociální pracovník má ale povinnost nahlásit trestný čin i v případě, kdy nezná pachatele. S tímto případem se může potkat sociální pracovník při poskytnutí telefonické krizové intervence. Sociální pracovník by měl při oznamování policii umět sdělit okolnosti, které staví na jednání pachatele, v rozporu se zákonem. O trestný čin se jedná v případě, kdy jsou splněny dva znaky:

- Formální znak: ten se uvádí přímo v zákoně, je to například zlé zacházení se svěřenou osobou
- Materiální znak: ten spočívá v nebezpečnosti trestného činu pro společnost.¹⁵²

¹⁵⁰ Srov. ONDRUŠOVÁ, J., KRAHULCOVÁ, B., a kol. *Gerontologie pro sociální práci*, s. 164.

¹⁵¹ Srov. Rodiče spolu. *Povinná mlčenlivost a ohlašovací povinnost*. [online]. 2019 PORADNA SPOLU [cit. 16. 3. 2022]. Dostupné na [www. https://rodicespolu.cz/povinna-mlcenlivost-a-ohlasovaci-povinnost/](https://rodicespolu.cz/povinna-mlcenlivost-a-ohlasovaci-povinnost/)

¹⁵² Srov. ŠPATENKOVÁ, N. *Krizová intervence pro praxi*, s. 51-52.

Klient, kterého se riziková situace týká a stojí před dilematem sociálního pracovníka, zda zasáhnout či nikoliv, prožívá nepřekonatelný strach, který má z pachatele, bojí se ztráty soukromí, je vystaven stresu a ztrátě kontroly nad vlastním životem.¹⁵³

Při porušení oznamovací povinnosti může sociálnímu pracovníkovi náležet trest odnětí svobody. Zákon, který se váže k trestným činům, je v první řadě brán jako prevence vzhledem ke stupňování se domácího násilí. Sociální pracovník by měl čin neodkladně oznámit policii a to buď osobně, či telefonicky. Policie je vázaná mlčenlivostí a nesmí sdělit, kdo trestný čin nahlásil. Pokud je klient anonymní a z anonymity nevystoupí, nemůže trestný čin být nahlášen.¹⁵⁴

Občané České republiky se mohou dopustit trestného činu a to tím, že neoznámí skutečnost, která je stanovena v trestním zákoníku. Nejen sociální pracovníci, ale každý pracovník v pomáhající profesi je vázán ohlašovací povinností. Sociální pracovník řeší s klientem důvěrné situace a klient často netuší, že má sociální pracovník ze zákona ohlašovací povinnost. Ohlašovací povinnost, kterou má sociální pracovník, chrání klienta a jeho důstojnost. U klientů, kteří jsou ohroženi domácím násilím, hrozí trestné činy jako jsou například těžké ublížení na zdraví, znásilnění, pohlavní zneužívání, mučení či jiné zacházení s obětí. Zde je důležité pachatelům v tomto jednání zabránit.¹⁵⁵

Sociální práce spočívá v ochotě pomoci lidem, kteří pomoc potřebují. Nejde pouze o pomoc, ale i o reflexi a dobré rozhodnutí, které provádí sociální pracovník sám. K dobrému rozhodnutí pomohou sociálnímu pracovníkovi teorie sociální práce. Ty dokáží zachytit problém, který klient předkládá. Sociální pracovník společně s klientem naplánuje řešení daného problému. Rozhodnutí nestojí pouze a jen na teoriích sociální práce, ale především na etickém charakteru sociálního pracovníka.¹⁵⁶

Při práci s klientem má sociální práce na klienta tyto tři požadavky, které musí sociální pracovník dodržet:

¹⁵³ Srov. VOŇKOVÁ, J., SPOUSTOVÁ, I. *Domácí násilí z pohledu žen a dětí*, s.173.

¹⁵⁴ Srov. CIMERMANOVÁ, T. a kol. *Krize a význam pomáhajících prvního kontaktu. Aplikace v kontextu rodinného násilí*, s. 111.

¹⁵⁵ Srov. CIMERMANOVÁ, T. a kol. *Krize a význam pomáhajících prvního kontaktu. Aplikace v kontextu rodinného násilí*, s. 109-110.

¹⁵⁶ Srov. OPATRŇÝ, M. *Sociální práce a teologie*, s. 215.

- Znalost klienta a situace, se kterou přichází: Aby bylo dosaženo tohoto požadavku, měl by pracovník zvolit vhodnou metodu práce. Tento rozměr se týká především sociální práce. Podle etického rozměru by měl sociální pracovník hlouběji poznat klienta. Sociální pracovník by měl ke klientovi zachovat eticky citlivý přístup a tím klientovi lépe porozumět a ocenit jeho způsob uvažování.
- Vymezení a dodržení rozsahu pomoci: Sociální pracovník by měl klientovi pomoci v řešení jeho situace, nikoli zkoumat, jak s danou pomocí naloží. Etické aspekty tedy zkoumají hlubší rozpoznání klientovy situace a postup další intervence.
- Pastorační rozměr sociální práce: Pomoc, kterou sociální pracovník klientovi nabízí, by měla zahrnovat celkově zaměřenou podporu klienta. Myslíme tím složku materiální, společenskou, sociální, zdravotní, duševní, ale také duchovní. Klient musí dosáhnout sebeurčení a sebeuplatnění v kontextu duchovním a to tak, že jej dosáhne vlastní cestou. Klientovi toto musíme umožnit i po duchovní stránce.¹⁵⁷

Pastorační rozměr se také odráží na osobním vztahu mezi pracovníkem a klientem. Klient může tento vztah s pracovníkem také vnímat jako pastorační a tímto důsledkem může vznikat na etiku v sociální práci další nárok. Když se zaměříme na prostředí sociální práce, přibližujeme se etickému problému, nebo etickému dilematu. Prostor sociální práce nám může připadat jako nerealistické a s tím i očekávané vyřešení problému. Problémy mohou mít hluboké kořeny a intervence sociální práce již nemusí mít možnosti řešení. V tomto případě nemůžeme etiku pojmout jako obor učení o tom, co je dobré. Spíše hledáme správnost a citlivost řešení. Když se zaměříme na sociálního pracovníka, tak je to svobodná bytost, která má určitou odpovědnost za své jednání a to jak z pohledu profesního, tak z pohledu osobního. S odpovědností je spojena morální vina, ale i ocenění sociálního pracovníka. V této profesi by měl každý sociální pracovník znát především sám sebe, svoje hodnoty, principy a díky nim objektivně posuzovat a vycházet z nich při řešení klientovy situace. Pokud sociální pracovník zná sám sebe, své hodnoty a principy, tak může na klientův problém nahlížet, tak jak by klientovu situaci řešil on sám. Podle etických reflexí můžeme zvažovat i jiná pojetí etiky. V řešení klientovy situace je důležité

¹⁵⁷ Srov. FISCHER, O., MILFAIT, R. *Etika pro sociální práci*, s. 14-15.

prokázat správný postup řešení situace, spíše než optimální dobro klienta či pracovníka, ale z etického hlediska nelze ani toto zanedbat.¹⁵⁸

V následujících odstavcích se budeme zabývat etickými teoriemi, které napomáhají sociálnímu pracovníkovi v řešení etického dilematu.

Sociální pracovníci v pomáhajících profesích by měli znát a umět používat etické teorie v sociální práci. Pro sociální pracovníky je to jakýsi návod na docílení požadovaných změn u klienta. Aplikace teorie dále sociálnímu pracovníkovi blíže specifikuje, co má dělat a proč. Tyto teorie vycházejí z různých oborů, ať už psychologie, pedagogiky či sociologie. Pro sociálního pracovníka by mělo být podstatné vybrat pro svého klienta vhodnou teorii, která pomůže klientovi obnovit jeho sociální fungování.¹⁵⁹

Teorií, které se v sociální práci objevují, je velké množství. Sociální pracovník při práci s klientem může využít eklektický přístup, který spočívá v použití více teorií najednou. Autoři některých teorií tvrdí, že by sociální pracovník měl používat pouze jeden model teorie, ale klient, který řeší náročnou životní situaci, by měl dostat možnost vytěžit co nejvíce dostupných poznatků.¹⁶⁰

Na základě prostudované literatury bychom u etického dilematu hranice oznamovací povinnosti využili etickou teorii utilitarismu. Nejprve tuto teorii charakterizujeme a vymezíme její hlavní cíl.

Tato etika je nejvýznamnější etickou pozicí, je to empiristický etický směr, který vznikl koncem 18. století. Zakladateli jsou Jeremy Bentham a John Stuart Mill. Jeremy Bentham tvrdí, že docílit libosti, radosti a štěstí je základem lidského jednání. Individuální zájmy osob by měly být v celistvé harmonii. Bentham je zastáncem kvantitativního utilitarismu v tom smyslu, že chce docílit co největší množství blaha. John Stuart Mill je zastáncem kvalitativního utilitarismu, rozlišuje slast na vyšší a nižší (tělesné a duchovní). Jeho cílem pro člověka je život bez strastí, bohatý na slasti.¹⁶¹

¹⁵⁸ Srov. FISCHER, O., MILFAIT, R. *Etika pro sociální práci*, s.16-17.

¹⁵⁹ Srov. NAVRÁTIL, P. *Teorie a metody sociální práce*, s. 25.

¹⁶⁰ Srov. GULOVÁ, L. *Sociální práce*, s. 62.

¹⁶¹ Srov. SEDLÁČEK, J. *Etika v sociální práci a veřejné správě*, s.34-35.

Utilitarismus tvrdí, že lidské jednání není samo osobě dobré, ani špatné. Člověk, který jedná, by měl vytvářet velké množství dobra a zlo minimalizovat. Utilitaristé jednají na základě pravidel a správnost jednání je důsledkem, které z něho vyplývá. V utilitarismu není nikdy jisté, jaké budou výsledky jednání. Někdy mohou být i nespravedlivé a to v případě, kdy jedinec obětuje štěstí skupiny ve prospěch více lidí. Tato teorie představuje více forem a to utilitarismus jednání a utilitarismus pravidel.¹⁶²

Utilitarismus je taková teorie, pro kterou je na prvním místě důsledek jednání. Tato teorie staví na několika charakteristikách. Prvním charakteristikou je charakteristika následků, která nám uvádí, že jednání se nehodnotí samo o sobě, ale na určitém základě následků. Druhou charakteristikou je užitečnost, kdy se následky hodnotí na základě užitečnosti pro dobro. Třetí charakteristika je charakteristika hedónismu, kdy dobro spočívá v uspokojení lidských potřeb, ale to, co je pro osobu dobré, si určuje on sám. Poslední charakteristika je sociální princip a ten nám říká, že hedónismus by neměl být egoistický, ale měl by uspokojit co největší počet osob.¹⁶³

Při používání utilitarismu nestačí využít jen etické principy, ale sociální pracovník by měl dbát především na právní a procedurální předpisy, měl by pečlivě zvážit důsledky, které nastanou jednáním a také jaké výhody bude mít jeho jednání pro klienta. Sociální pracovník by se měl snažit o podporu maximálního blaha a zvážit jaké výhody bude mít jednání pro klienta a jaké výhody jednání budou pro společnost. Dále by sociální pracovník měl brát v úvahu konflikty a nejdůležitější je respektovat klienta.¹⁶⁴

Sociální pracovník, řešící etické dilema ohledně hranice oznamovací povinnosti s využitím utilitarismu, se musí v první řadě zaměřit na skutečnosti, co rozhodnutí přinese všem zúčastněným. Rozhodnutí by mělo přinést co největší dobro pro největší počet osob. Utilitarismus zásad má svá pravidla a ta nám naznačují, jaká zásada má v dané situaci přednost. Sociální pracovníci mají v organizaci jasně nastavená pravidla, kterými se musí řídit.¹⁶⁵

¹⁶² Srov. SEDLÁČEK, J. *Etika v sociální práci a veřejné správě*, s. 29-30.

¹⁶³ Srov. FISCHER, O., MILFAIT, R. *Etika pro sociální práci*, s. 54.

¹⁶⁴ Srov. SEDLÁČEK, J. *Etika v sociální práci a veřejné správě*, s. 41-42.

¹⁶⁵ Srov. STACHOVÁ, V. *Etická dilemata sociálních pracovníků při práci s obětí domácího násilí*, s.66.

Do etického dilematu se sociální pracovník může dostat následovně. Sociální pracovníci krizové intervence se svěřila klientka s tím, že ji manžel psychicky a fyzicky týrá. Klientka má dvě děti a s širší rodinou, která týráni klientky tuší, je v každodenním kontaktu. Sociální pracovnice klientce chce s její problematickou situací pomoci a oznámit tuto skutečnost na policii. Klientka, která je týraná, nechce, aby se její situace oznamovala na policii z důvodu toho, že je její manžel policista. Sociální pracovnice se nyní nachází v etickém dilematu, zda má situaci na policii nahlásit s tím, že klientce pomůže situaci vyřešit a ochránit ji před dalším stupňováním násilí. Negativním důsledkem by ale bylo, že se manžel o této skutečnosti v práci dozví a klientka se potom může nacházet v ohrožení života. Nebo situaci na přání klientky sociální pracovnice nenahlásí, ale klientčinu situaci nevyřeší a ta bude nadále trpět týráním a od manžela jen tak neodejde.

Pro řešení tohoto etického dilematu lze využít již zmiňované utilitaristické řešení. Sociální pracovnice by měla zvážit, jaké rozhodnutí přinese co nejvíce dobra pro všechny zúčastněné. V tomto případě by měla sociální pracovnice myslet i na děti klientky, na kterých se může týráni matky silně podepsat, v horším případě může být postupem času páčáno násilí i na nich. Širší rodina by měla o této situaci vědět, aby klientka měla v rodině oporu a s řešením této situace jí byla nápomocná. Klientka se několikrát sociální pracovníci svěřila, že ji manžel vyhrožuje vraždou. Sociální pracovnice se bojí, že pokud tento případ ohlásí na policii, tak klientka ukončí se sociální pracovníci kontakt a sociální pracovnice nebude mít o klientce žádné informace. Sociální pracovnice nabídla klientce pomoc intervenčního centra, v němž může být klientce poskytnuta i právní a psychologická pomoc. Klientka intervenční centrum navštívit nechce. Dále pracovnice došla k závěru, že ohlášením tohoto případu na policii zajistí dobro všem zúčastněným. Toto rozhodnutí může být pro klientku velmi negativní. Bojí se, že až se manžel o situaci dozví, bude situace mezi nimi natolik vyhrocená, že se bude nacházet v ohrožení života. Vzhledem k této situaci může klientka vyhledat již zmiňovanou pomoc v intervenčním centru, nebo poprosit rodinu o pomoc a od manžela odejít. Toto řešení by přineslo jak klientce, tak i jejím dětem větší bezpečí a kvalitu jejich života. Pro sociální pracovníci bylo v tomto řešení důležité situaci nahlásit, aby klientce pomohla situaci vyřešit a postupovala tak podle pravidel organizace a v souladu se zákonem.

Do řešení tohoto etického dilematu je vhodné zapojit i etiku péče, která by mohla sociálním pracovníkům při řešení této obtížné situace pomoci. Etika péče se někdy také nazývá etikou účasti. Etika péče je zaměřená na pomoc a pochopení druhého člověka s tím, že si u něho nevytvoříme předsudky. Sociální pracovník by se měl ke klientovi chovat empaticky, projevit u klienta zájem a zaměřit se na klientovy potřeby.¹⁶⁶

V etice péče je podstata morálního rozhodnutí, kdy uplatníme volbu a jsme ochotni za ni přijmout odpovědnost. Odpovědnost v tomto kontextu znamená, že musíme nutně reagovat. Sociální pracovník by si měl uvědomit, že má pomoci klientům, kteří na ni spoléhají. Etika péče dále poukazuje vztah mezi klientem a sociálním pracovníkem. Sociální pracovník by měl klientovi pomoci v náročné životní situaci a zároveň udržet kontakt s klientkou. Klientka by měla ale také udržet kontakt se svým okolím.¹⁶⁷

Výše zmíněnou dilematickou situaci sociální pracovnice s fyzicky a psychicky týranou klientkou je možno řešit i pomocí etiky péče. Pracovnice intervenčního centra by měla udělat morální rozhodnutí, zda má celou situaci oznámit na policii a zabránit tak ohrožení na životě klientky. Dále by měla pracovnice zamezit možnému násilí u dětí. Pracovnice by se v této situaci měla vyvarovat nadměrné empatii a soucitu, který může celé řešení této situace ovlivnit. Pracovnice je odpovědná za své rozhodnutí, které v této situaci učiní. Sociální pracovnice by měla zmapovat rodinnou situaci, zjistit, zda jsou rodinní příslušníci ochotni klientce v řešení její problematkové situace pomoci. V této etické teorii se jedná především o komunikaci a to nejen s klientkou, ale i její rodinou. Pracovnice by měla klientku postupně dovést k řešení, aby celou situaci oznámila sama a nebyla nadále v ohrožení života.

V závěru této etické dilematické situace jsme došli k řešení, že podle utilitarismu by měla sociální pracovnice případ oznámit na policii a z hlediska etiky péče dovést klientku k takovému závěru, aby situaci nahlásila sama. V žádném případě by sociální pracovnice neměla klientku nechat v ohrožení života, ale tuto situaci bezpodmínečně a bezodkladně řešit.

¹⁶⁶ Srov. JAROŠOVÁ, M. *Etické aspekty sociální práce s rizikovou mládeží zaměřené na deontologickou a utilitaristickou etiku*, s. 52.

¹⁶⁷ Srov. Tamtéž, s. 66-67.

4.4 Hranice mlčenlivosti

Pracovníci v pomáhajících profesích jsou vázáni mlčenlivostí, která je dána zákonem. Sociální pracovník tím dává zavazující slib o důvěrnosti informací a skutečností, které jsou mu klientem poskytnuty. Etické dilema pro sociálního pracovníka nastává tehdy, když jsou informace v rozporu se zákonem. V tomto bodě stojí sociální pracovník před etickým dilematem, zda situaci nahlásit, či nikoliv. Sociální pracovník musí vyhodnotit, zda je pro klienta porušení mlčenlivosti bezpečné, v potaz musí brát nejen klientovo bezpečí, ale i jeho okolí. Sociální pracovník by měl pro klienta udělat maximum, aby mu v jeho tíživé situaci pomohl. Jak má ale sociální pracovník poznat, do jaké míry je situace ještě únosná? Pro sociálního pracovníka jsou právní předpisy závazné a když sociální pracovník včas nezasáhne, může být potrestán on sám. V každém případě by měl vždy být chráněn zájem klienta.¹⁶⁸

Sociální pracovníci jsou vázáni mlčenlivostí, která je stanovená zákonem, ale je vytyčena především v Etickém kodexu, kterým by se měl řídit každý sociální pracovník. Sociální pracovníci by neměli zapomínat na to, že mlčenlivost trvá i po skončení pracovního poměru v organizaci.¹⁶⁹

Sociální pracovník má povinnost mlčenlivosti o všem, co je mu klientem sděleno. Sociální pracovník může informace zveřejnit pouze při oznamovací povinnosti, která se týká trestného činu, nebo má-li sociální pracovník souhlas od klienta k poskytnutí informací a to zejména soudům, lékařům či dalším organizacím.¹⁷⁰

Dále může být mlčenlivost porušena v případě soudního souhlasu, který je dán usnesením. Ten se týká nezbytně nutných informací, které soud požaduje za účelem trestního řízení.¹⁷¹

¹⁶⁸ Srov. VONDRÁČKOVÁ, D. *Krizová intervence*, s. 184-185.

¹⁶⁹ Srov. ŠPATENKOVÁ, N. a kol. *Krizová intervence pro praxi*, s. 49-50.

¹⁷⁰ Srov. VONDRÁČKOVÁ, D. *Krizová intervence*, s.186.

¹⁷¹ Srov. MPSV. *Povinnost mlčenlivosti podle zákona o sociálních službách ve vztahu k povinnosti poskytnout součinnost orgánům činným v trestním řízení podle trestního řádu* [online]. Ministerstvo sociální práce a sociálních věcí [cit. 2. 3. 2022]. Dostupné na [www. https://www.mpsv.cz/dotace-kvalita-kontrola-planovani#d6](https://www.mpsv.cz/dotace-kvalita-kontrola-planovani#d6).

Pokud je sociální pracovník vyzván soudem, policií, či státním zástupcem k povinnosti spolupráce v řešení trestního řízení, je povinen podat vysvětlení či výpověď. Jedině v rámci tohoto postupu může být mlčenlivost porušena.¹⁷²

Mlčenlivost není dána jen sociálním pracovníkům, ale i poskytovatelům sociálních služeb. Poskytovatel nesmí zveřejnit informace o klientovi třetí osobě, to je jeho zákonná povinnost.¹⁷³

Etické dilema u hranice mlčenlivosti může být následovné. Za sociální pracovníci intervenčního centra přišla klientka, která je ohrožená domácím násilím ze strany manžela. Klientka se bojí s touto situací svěřit matce, která by ji mohla v této nelehké situaci pomoci. U sociální pracovnice dochází k etickému dilematu v tom, že matka klientky je její dobrá známá a sociální pracovnice řeší dilema, zda porušit mlčenlivost a o problému matce klientky říct, nebo ho alespoň naznačit, nebo matce klientky nic neříkat, ani nenaznačovat a nechat celou situaci na klientce, pro kterou je velmi těžké tuto skutečnost matce sdělit.

Následující odstavce se zabývají etickými teoriemi, kterými lze toto etické dilema řešit.

Klientova situace, s kterou přichází za sociálním pracovníkem, je jedinečnou a neopakovatelnou. Tato situace má vliv na etické posuzování sociálního pracovníka, který se nikdy není schopen předem připravit a stanovit způsob průběhu jednání a řešení situace. Sociální pracovník si může pouze promyslet obecné zásady, a to ve čtyřech otázkách:

- 1) Jaké jednání je dobré?
- 2) Jak získám pravidla, které vedou k dobru?
- 3) Jak můžu pravidla zapojit do řešení klientova situace?

¹⁷² Srov. Sociální práce. *Právní stav – povinnost „mluvit“*. [online]. 2020 – časopis sociální práce [cit. 2. 3. 2022]. Dostupné na [www. https://socialniprace.cz/online-clanky/povinnost-mlcenlivosti-a-zpusoby-vzdorovani-natlaku-policie-na-jeji-prolomeni/](https://socialniprace.cz/online-clanky/povinnost-mlcenlivosti-a-zpusoby-vzdorovani-natlaku-policie-na-jeji-prolomeni/).

¹⁷³ Srov. MPSV. *Povinnost mlčenlivosti podle zákona o sociálních službách ve vztahu k povinnosti poskytnout součinnost orgánům činným v trestním řízení podle trestního řádu* [online]. Ministerstvo sociální práce a sociálních věcí [cit. 2. 3. 2022]. Dostupné na [www. https://www.mpsv.cz/dotace-kvalita-kontrola-planovani#d6](https://www.mpsv.cz/dotace-kvalita-kontrola-planovani#d6).

- 4) Jak můžu dospět ke správnému jednání, když jsem limitován časem a prostorem při aplikaci pravidel, tak aby došlo ke správnému řešení?¹⁷⁴

Tyto otázky mají velkou řadu odpovědí a jejich důležitost tkví v tom, abychom si podstatu těchto otázek dobře a s hloubkou promysleli. Cílem etického oboru není pouze teoretická znalost, ale především správné jednání. To znamená, že teorie musí přejít do praxe.¹⁷⁵

Etické teorie v sociální práci tedy slouží pracovníkům pro lepší spolupráci s klientem, aby mohl klientovi napomoci při řešení jeho obtížné situace. Pomáhají s porozuměním klientovi, jsou nápomocné také při společném hledání řešení problému, jeho realizaci a konečném hodnocení zvoleného řešení.¹⁷⁶

U hranice mlčenlivosti bychom využili etickou teorii deontologie. Je to nauka, která se zabývá povinnostmi. V deontice je především důležitý úmysl našeho jednání, ne výsledek jednání. Příkladem deontiky je dodržení slibu v případě, kdy musíme dodržet nějakou povinnost. S deontikou úzce souvisí pojem Kategorický imperativ (Immanuel Kant). Ten nám udává, že člověk je složkou přírodní, ale i rozumovou. Pokud se člověk rozhodne pro řešení situace v rámci rozumového motivu (a to je mít povinnost), vykonal morálně dobré jednání. Pokud by člověk morálně špatně jednal, tak jeho motivem byla náklonnost. Kant tvrdí, že každý člověk má plnit svou povinnost a neohlížet se při tom na důsledky.¹⁷⁷

Kategorický imperativ se neohlíží na individuální potřeby a odvolává se na rozum. Kategorický imperativ tedy nelze racionálně odmítnout. Předmětem jednání v Kantově etice je rozum. Imperativ dělíme na kategorický (nezávisí na podmínkách, ospravedlňuje je princip) a hypotetický (je podmíněný a platí pouze, když je platná podmínka).¹⁷⁸

Charakteristika Kantovi etiky je rozdělena na etiku autonomistickou (mravní zákon je v nás a jednání se neurčuje něčím empirickým), rozumovou etiku (jednání se neurčuje něčím empirickým, ale určuje se rozumem v nás), formalistickou etiku (dobro není

¹⁷⁴ Srov. FISCHER, O., MILFAIT, R. *Etika pro sociální práci*, s. 47.

¹⁷⁵ Srov. FISCHER, O., MILFAIT, R. *Etika pro sociální práci*, s.47-48.

¹⁷⁶ Srov. OPATRŇÝ, M. *Sociální práce a teologie*, s 201.

¹⁷⁷ Srov. MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*, s. 27-28.

¹⁷⁸ Srov. FISCHER, O., MILFAIT, R. *Etika pro sociální práci*, s.53-54.

závislé na určitém výsledku jednání, ale na tom, jak jednající smýšlí) a povinnostní etiku (dobré jednání vyplývá z povinnosti).¹⁷⁹

Kantova etika nám popisuje důležité zásady, které bychom měli v sociální práci použít a to je respektovat klienta, který je schopen sebeurčení. Zahrnuje také doporučení vyhnout se diskriminaci a předsudkům, zachovat respekt ke klientovi a oddělit povinnosti od osobních prospěchů.

Pokud sociální pracovník využije teorii deontiky, musí uvažovat a jednat na základě dobré vůle. Sociální pracovník musí jednat podle rozumu a povinností.¹⁸⁰ Vzhledem k tomu, že má sociální pracovník povinnost mlčenlivosti, tak by tuto povinnosti měl dodržet a o situaci, kterou řeší s klientem se nešířit. V případě porušení může ublížit nejen klientovi, ale především sobě. Z rozumového hlediska je velice důležité, aby si sociální pracovník uvědomil, že porušením mlčenlivosti, může ve značné míře klienta poškodit a zhoršit jeho psychický stav vzhledem k tomu, že ten již náročnou životní situaci řeší.

Pro řešení výše uvedeného dilematu lze zvolit deontiku. Sociální pracovnice, která řeší daný případ, si není jistá, jak má dále postupovat. Váhá mezi oznámením situace matce, nebo přenecháním sdělení problému matce na klientce. Pracovnice se dokáže do role klientky vcítit a chápe celou její situaci. Měla by se ale zdržet soucitu. Důležité je, aby jednala v souladu s rozumem. Sociální pracovnice by v žádném případě neměla klientku brát jako předmět, prostřednictvím kterého uspokojí svoje cíle, tedy že sdělí celou situaci její matce a tím pracovnice uspokojí cíl, že jí s danou situací pomůže matka. Klientka by se měla k problému postavit tak, že by měla o situaci matce říct. Sociální pracovnice by k tomuto přesvědčení měla klientce pomoci dojít a měla by to být její povinnost. Sociální pracovnice by měla umět oddělit povinnost, v tomto případě mlčenlivost, od osobního zájmu.

Závěrem z tohoto etické dilematu vyplývá, že podle deontiky by měla sociální pracovnice dodržet mlčenlivost a přesvědčit klientku, aby o její problematice situaci řekla matce sama. Pokud by sociální pracovnice porušila mlčenlivost, dostala by se

¹⁷⁹ Srov. SEDLÁČEK, J. *Etika v sociální práci a veřejné správě*, s. 41.

¹⁸⁰ Srov. STACHOVÁ, V. *Etická dilemata sociálních pracovníků při práci s obětí domácího násilí*, s. 64-65.

do rozporu se zákonem a nejednala by v souladu s rozumem. U řešení tohoto etického dilematu lze využít ještě další etické teorie jako je například utilitarismus nebo etika péče.

Závěr

Tato diplomová práce se zaměřuje na etická dilemata v sociální práci u lidí ohrožených domácím násilím. Práce má charakterizovat domácí násilí, s ním spojený postup práce sociálního pracovníka a v neposlední řadě poukázat na etická dilemata v sociální práci, s kterými se mohou sociální pracovníci při řešení této problematiky setkat. Cílem diplomové práce je vymezení etických dilemat u lidí ohrožených domácím násilím a reflektovat možnosti jejich řešení na základě zvolených etických teorií.

Teoretická část je rozdělena do čtyř kapitol. V první kapitole je vymezen pojem domácího násilí, jeho formy a příčiny, legislativa a prevence domácího násilí. Druhá kapitola je zaměřena na sociální práci s lidmi ohroženými domácím násilím, především je kladen důraz na etický kodex, krizi, krizovou intervenci a s ní spojené etapy a formy intervence. Poslední podkapitola popisuje, jak by měl sociální pracovník pracovat s lidmi, kteří jsou ohroženi domácím násilím. Třetí kapitola charakterizuje intervenční centra, jejich služby, specifika intervence u lidí ohrožených domácím násilím. Do této podkapitoly jsem zařadila přehled intervenčních center v České republice, který by měl také posloužit jako informace pro lidi, kteří jsou v náročné životní situaci a nemají možnost se jiným způsobem dostat ke kontaktním informacím. Poslední kapitola se zabývá etickými dilematy v oblasti domácího násilí. Zde je charakterizována etika v sociální práci, etický problém, etické dilema, etické teorie v sociální práci, hranice oznamovací povinnosti a hranice mlčenlivosti a jsou zde současně reflektovány zvolené etické teorie, které lze využít u těchto dilemat. U hranice oznamovací povinnosti byla použita etická teorie utilitarismu a etiky péče. U hranice mlčenlivosti byla využita deontika.

Řešení etických problémů a dilemat je pro sociálního pracovníka velmi obtížné, mnohdy může mít sociální pracovník pocit, že je až neřešitelné. Každý problém a dilema má ale nějaké řešení. Sociální pracovník má k dispozici etický kodex, legislativu, znalosti metod a teorií sociální práce a zkušenosti ostatních pracovníků, kteří mu mohou při řešení problému pomoci. Každá situace, problém či dilema má své řešení, nejdůležitější je spolupráce pracovního týmu, ale především spolupráce s klientem při jeho hledání.

Bibliografie

BEDNÁŘOVÁ, Zdena, MACKOVÁ Kateřina, WUNSCHOVÁ Petra, BLÁHOVÁ Kateřina. *Domácí násilí: zkušenosti s poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. Praha: Acorus, 2009. ISBN 978-80-254-5422-0.

CIMERMANOVÁ, Tereza a kol. *Krize a význam pomáhajících prvního kontaktu. Aplikace v kontextu rodinného násilí*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2205-7.

ELICHOVÁ, Markéta, *Sociální práce: Aktuální otázky*. Praha: Grada, 2017. ISBN 978-80-271-0080-4.

FISCHER, Ondřej, MILFAIT, René. *Etika pro sociální práci*. JABOK, 2008. ISBN 978-80-904137-3-3.

GULOVÁ, Lenka. *Sociální práce*. Pro pedagogické obory. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 208 s. ISBN 978-80-247-3379-1.

HOLÁ, Lenka, *Mediace v teorii a praxi*. Praha: Grada 2011. ISBN978-80-247-3134-6.

HROZENSKÁ, Martina, DVOŘÁČKOVÁ, Dagmar. *Sociální péče o seniory*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4139-0.

JANEBOVÁ, Radka, KAPPL, Miroslav, SMUTEK, Martin. *Sociální práce mezi pomocí a kontrolou*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2008. ISBN 978-80-7041-118-6.

KAPPL, Miroslav, SMUTEK, Martin, TRUHLÁŘOVÁ, Zuzana. *Etika sociální práce*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2010. ISBN 978-80-7435-037-5.

KUZNÍKOVÁ, Iva, a kol. *Sociální práce ve zdravotnictví*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3676-1

MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-548-2.

MATOUŠEK, Oldřich, KOLÁČOVÁ, Jana, KODYMOVÁ, Pavla. *Sociální práce v praxi*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-818-0.

- MÁTEL, Andrej. *Teorie sociální práce I: Sociální práce jako profese, akademická disciplína a vědní obor*. Praha: Grada, 2019. ISBN 97-80-271-2220-2.
- MÁTEL, Andrej, SCHAVEL, Milan, MÜHLPACHR, Pavel, ROMAN, Tibor. *Aplikovaná etika v sociální práci*. Brno: Institut mezioborových studií, 2010. ISBN 978-80-87182-13-0.
- NAVRÁTIL, Pavel. *Teorie a metody sociální práce*. Brno: Zeman, 2001. ISBN 80-903070-0-0.
- ONDRUŠOVÁ, Jiřina, KRAHULCOVÁ, Beáta, a kol. *Gerontologie pro sociální práci*. Karolinum, 2020. ISBN 978-80-246-4383-0.
- OPATRŇÝ, Michal. *Sociální práce a teologie*. Vyšehrad, 2013. ISBN 978-80-7429-408-2.
- STANĀKOVÁ, Lenka, ŠČERBA, Filip, VICHLEŇDA, Milan. *Násilná kriminalita*. Praha: Leges, s. r. o., 2014. ISBN 978-80-7502-069-7.
- ŠEVČÍK, Drahomír, ŠPATENKOVÁ, Naděžda a kol. *Domáci násilí*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-690-2.
- ŠPATENKOVÁ, Naděžda a kol. *Krizová intervence pro praxi*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2004. ISBN 80-247-0586-9.
- ŠPATENKOVÁ, Naděžda a kol. *Krize a krizová intervence*. Praha: Grada Publishing a.s., 2017. ISBN 978-80-247-5327-0.
- ŠPATENKOVÁ, Naděžda. a kol. *Krize psychologický a sociologický fenomén*. Praha: Grada Publishing a. s., 2004. ISBN 80-247-0888-4.
- VOŇKOVÁ, Jiřina, SPOUSTKOVÁ, Ivana. *Domáci násilí z pohledu žen a dětí*. Praha: proFerm, o.p.s., 2016. 3 vydání. ISBN 978-80-90-4564-5-7..
- VODÁČKOVÁ, Daniela a kol. *Krizová intervence*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-696-9.

ACORUS, z. ú. *Kdo může být obětí domácího násilí* [online]. Praha: Web4ce, s. r. o. 2011 [cit. 28. 9. 2021]. Dostupné na [www. http://www.acorus.cz/cz/domaci-nasili/info-o-domacim-nasili.html](http://www.acorus.cz/cz/domaci-nasili/info-o-domacim-nasili.html).

Asociace pracovníků sociálních služeb. *Poslání a činnost APIC* [online]. 2012 Copyright Asociace pracovníků intervenčních center [cit. 27. 2. 2022]. Dostupné na [www. http://www.domaci-nasili.cz/?page_id=145](http://www.domaci-nasili.cz/?page_id=145)

Centrum pro lidská práva a demokracii. *Česká Listina základních práv a svobod. [online]. 2019 Centrum lidská práva* [cit. 27. 2. 2022]. Dostupné na [www. https://www.centrumlidskaprava.cz/ceska-listina-zakladnich-prav-svobod-oslavila-30-let](https://www.centrumlidskaprava.cz/ceska-listina-zakladnich-prav-svobod-oslavila-30-let)

Centrum poradenství pro rodinné a partnerské vztahy. *Intervenční centra* [online]. 2022 Copyright centrum-poradenství.cz [cit. 26. 2. 2022]. Dostupné na [www. http://www.centrum-poradenstvi.cz/47-pracoviste-zlin.htm](http://www.centrum-poradenstvi.cz/47-pracoviste-zlin.htm)

Diecézní charita Plzeň. *Intervenční centrum Plzeňského kraje* [online]. 2022 Charita Česká republika [cit. 26. 2. 2022]. Dostupné na [www. https://www.dchp.cz/jak-pomahame/v-plzenskem-kraji/pomoc-v-krizovych-situacich/intervencni-centrum-plzenskeho-kraje/](https://www.dchp.cz/jak-pomahame/v-plzenskem-kraji/pomoc-v-krizovych-situacich/intervencni-centrum-plzenskeho-kraje/)

Diecézní charita České Budějovice. *Intervenční centrum pro osoby ohrožené domácím násilím.* [online]. 2020 SPONDEA, z. ú. [cit. 26. 2. 2022]. 2020 Diecézní charita ČB. <https://www.dchcb.cz/jak-pomahame/sluzby-strediska-dchcb/intervencni-centrum/>

Domácí násilí. *Co je domácí násilí* [online]. Praha: Bílý kruh bezpečí 2009 [cit. 28. 9. 2021]. Dostupné na [www. https://www.domacinasili.cz/co-je-domaci-nasili/](https://www.domacinasili.cz/co-je-domaci-nasili/).

Domácí násilí. *Intervenční centrum Ostrava.* [online]. 2009 Bílý kruh bezpečí, z. s. [cit. 26. 2. 2022]. Dostupné na [www. https://www.domacinasili.cz/intervencni-centrum/](https://www.domacinasili.cz/intervencni-centrum/)

Intervenční centrum pro osoby ohrožené domácím násilím. *Naše služby.* [online]. 2017 Intervenční centrum, CSSP [cit. 26. 2. 2022]. Dostupné na [www. https://www.intervencnicentrum.cz/copy-of-o-nas](https://www.intervencnicentrum.cz/copy-of-o-nas)

Intervenční centrum. *Krizová pomoc pro osoby ohrožené domácím násilím*. [online]. 2022 Psychocentrum-manželská a rodinná poradna Kraje Vysočina [cit. 26. 2. 2022]. Dostupné na www. <https://www.intervencni-centrum.cz/index.php?oid=4697570>

Intervenční centrum pro osoby ohrožené domácím násilím. *Činnost IC*. [online]. 2020 centrum intervenčních a psychosociálních služeb Libereckého kraje, p. o. [cit. 26. 2. 2022]. Dostupné na www. <http://intervencni-centrum.cipslk.cz/cinnostic.html>

Ic-Brno. *Jak vám můžeme pomoci?* [online]. 2020 SPONDEA, z. ú. [cit. 26. 2. 2022]. Dostupné na www. <https://www.ic-brno.cz/>

JAROŠOVÁ, Martina. *Etické aspekty sociální práce s rizikovou mládeží zaměřené na deontologickou a utilitaristickou etiku*. České Budějovice, 2020. Diplomová práce. Jihočeská fakulta v Českých Budějovicích, Teologická fakulta. Katedra etiky, filosofie a charitativní práce. Vedou práce J. Sirovátka.

Ministerstvo vnitra ČR. *Domácí násilí – institut vykazání a další informace [online]*. © 2021 Ministerstvo vnitra České republiky [cit. 13. 1. 2022]. Dostupné na www. <https://www.mvcr.cz/clanek/domaci-nasili-institut-vykazani-a-dalsi-informace.aspx>

Ministerstvo vnitra ČR. *Informace o plnění opatření pro zavedení interdisciplinárních týmů spojujících zdravotní, sociální a policejní pomoc při odhalování a stíhání případů domácího násilí za rok 2010* [online]. © 2021 Ministerstvo vnitra České republiky [cit. 26. 2. 2022]. Dostupné na www. <https://www.mvcr.cz/mvcren/docDetail.aspx?docid=21628540&doctype=ART>

MPSV. *Standardy kvality sociálních služeb*. [online]. Ministerstvo sociální práce a sociálních věcí [cit. 27. 2. 2022]. Dostupné na www. <https://www.mpsv.cz/standardy-kvality-socialnich-sluzeb>.

MPSV. *Povinnost mlčenlivosti podle zákona o sociálních službách ve vztahu k povinnosti poskytnout součinnost orgánům činným v trestním řízení podle trestního řádu* [online]. Ministerstvo sociální práce a sociálních věcí [cit. 2. 3. 2022]. Dostupné na www. <https://www.mpsv.cz/dotace-kvalita-kontrola-planovani#d6>

Policie ČR. *Domáci násilí* [online]. © 2021 Policie ČR [cit. 13. 1. 2022]. Dostupné na [www. https://www.policie.cz/clanek/domaci-nasili-644841.aspx](https://www.policie.cz/clanek/domaci-nasili-644841.aspx)

Pomoc v nouzi, o. p. s. *Intervenční centrum* [online]. 2010 Copyright [cit. 26. 2. 2022]. Dostupné na [www. http://www.pomocvnouziops.cz/www/script/main.php?ac=stranka&id=4&menu=4](http://www.pomocvnouziops.cz/www/script/main.php?ac=stranka&id=4&menu=4)

PLAČKOVÁ, Marie. *Etika péče v sociální práci* Praha, 2011. Bakalářská práce. Universita Karlova v Praze. Evangelická teologická fakulta. Katedra teologie a filosofie. Vedoucí práce O. Fischer.

Rosa centrum pro ženy. *Legislativa v ČR* [online]. Copyright 2021 ROSA CENTRUM [cit. 4. 11. 2021]. Dostupné na [www. https://www.rosacentrum.cz/informace-pro-zeny/legislativa-v-cr/](https://www.rosacentrum.cz/informace-pro-zeny/legislativa-v-cr/)

Respondeo – domácí násilí. *Domáci násilí* [online]. 2020 Respondeo, z. s. [cit. 26. 2. 2022]. Dostupné na [www. https://www.respondeo.cz/domaci-nasili/](https://www.respondeo.cz/domaci-nasili/)

Remedium Praha *Základní krizová intervence* [online]. 2006 REMENDUM [cit. 3. 3. 2022]. Dostupné na [www. https://www.remEDIUM.cz/vzdelavaci-programy/kurz-zakladni-krizova-intervence.php](https://www.remEDIUM.cz/vzdelavaci-programy/kurz-zakladni-krizova-intervence.php)

SEDLÁČEK, Jiří. *Etika v sociální práci a veřejné správě*. [online] Opava: Slezská univerzita v Opavě, Fakulta veřejných politik v Opavě, 2011, dostupné na WWW: <https://adoc.pub/etika-v-socialni-praci-a-veejne-sprav.html>.

Sociální noviny. Mgr. Zdena Zuzana Bednářová. *Role sociálního pracovníka zaměřeného na práci s osobami ohroženými domácím násilím* [online]. Praha 3 Konfederace sociálních služeb [cit. 26. 2. 2022]. Dostupné na [www. http://socialninovinky.cz/novinky-v-socialni-oblasti/559-role-socialniho-pracovnika-zamereneho-na-praci-s-osobami-ohrozenymi-domacim-nasilim-mgr-zuzana-bednarova](http://socialninovinky.cz/novinky-v-socialni-oblasti/559-role-socialniho-pracovnika-zamereneho-na-praci-s-osobami-ohrozenymi-domacim-nasilim-mgr-zuzana-bednarova)

Sociální práce. *Právní stav – povinnost „mluvit“*. [online]. 2020 – časopis sociální práce [cit. 2. 3. 2022]. Dostupné na www. <https://socialniprace.cz/online-clanky/povinnost-mlcenlivosti-a-zpusoby-vzdorovani-natlaku-policie-na-jeji-prolomeni/>

Spirála Ústecký kraj, z. s. *Poradna pro osoby ohrožené domácím násilím* [online]. 2020 Spirála, Ústecký kraj z. s. [cit. 26. 2. 2022]. Dostupné na www. <https://spirala-ul.cz/sluzby/poradna-pro-osoby-ohrozene-domacim-nasilim/>

STACHOVÁ, Veronika. *Etická dilemata sociálních pracovníků při práci s oběti domácího násilí*. České Budějice, 2012. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Fakulta teologická. Katedra praktické teologie. Vedoucí práce D. Urban.

Středisko sociální prevence Olomouc. *Intervenční centrum Olomouc*. [online]. 2020 Copyright Domovy online. [cit. 26. 2. 2022]. Dostupné na www. <https://www.ssp-ol.cz/intervencni-centra/odborna-pomoc>.

SKP centrum o. p. s. *Intervenční centrum*. [online]. 2017 SKP-centrum o. p. s. [cit. 26. 2. 2022]. Dostupné na www. <https://www.skp-centrum.cz/nase-sluzby-a-projekty/intervencni-centrum>

Tevasopo. *Druhy a formy sociálních služeb* [online]. Praha: Tevasopo. cz [cit. 14. 1. 2022]. Dostupné na www. <https://www.tevasopo.cz/socialni-sluzby-a-prispevek-na-peci/druhy-a-formy-socialnich-sluzeb/>

Záchranný kruh. *Typické znaky domácího násilí* [online]. Záchranný kruh 2018 [cit. 4. 11. 2021]. Dostupné na www. <https://www.zachranny-kruh.cz/pro-verejnost/kriminalita-rizikove-chovani/domaci-nasili/zpusoby-chovani.html>

Abstrakt

CHALOUPKOVÁ, I. *Etická dilemata v sociální práci u lidí ohrožených domácím násilím*. České Budějovice 2022. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra sociální a charitativní práce. Vedoucí práce K. Šimr.

Klíčová slova: domácí násilí, lidé ohrožení domácím násilím, etická dilemata, krizová intervence, intervenční centra.

Práce se zabývá etickými dilematy v sociální práci u lidí ohrožených domácím násilím. Teoretická část je rozdělena do čtyř kapitol a je zaměřena na charakteristiku domácího násilí, jeho formy a příčiny domácího násilí a s tím spojenou legislativu a prevenci. Dále se práce zabývá charakteristikou krizové pomoci, etického kodexu, intervenčních center, specifikami práce s lidmi ohroženými domácím násilím. Čtvrtá kapitola popisuje etické problémy a dilemata, s kterými se lze v této oblasti setkat.

Abstract

The ethical dilemmas in social work by people endangered by domestic violence.

This diploma thesis deals with social worker's ethical dilemmas by people endangered by domestic violence. The theoretical part is divided into four chapters and is focused on domestic violence characteristic, its forms and causes and the legislation and prevention connected with this topic. Further it is concerned with the characteristic of crisis assistance, code of ethics, intervention centers and the specific features of work with the people endangered by domestic violence. The fourth chapter describes often encountered ethical problems and dilemmas associated with the field.